

RAPORT Z DZIAŁALNOŚCI MUZEUM II WOJNY ŚWIATOWEJ W GDAŃSKU ZA ROK 2019

SPIIS TREŚCI

3

WSTĘP DYREKTORA

15

OBCHODY 80. ROCZNICY
WYBUCHU II WOJNY
ŚWIATOWEJ

29

DZIAŁ WYSTAW

40

DZIAŁ EDUKACYJNY

51

DZIAŁ KONTAKTÓW
MIĘDZYNARODOWYCH

59

DZIAŁ MARKETINGU
I SPRZEDAŻY

6

O MUZEUM

23

DZIAŁ ZBIORÓW

34

DZIAŁ NAUKOWY

44

DZIAŁ WYDARZEŃ
KULTURALNYCH

53

BIURO RZECZNIKA
PRASOWEGO

62

MUZEUM
WESTERPLATTE
I WOJNY 1939

9

KALENDARIUM

26

DZIAŁ KONSERWACJI

38

BIBLIOTEKA

48

DZIAŁ DOKUMENTACJI
FILMOWEJ

57

WOŁONTARIAT

65

DZIAŁ TECHNICZNO-
INWESTYCYJNY

SZANOWNI PAŃSTWO,

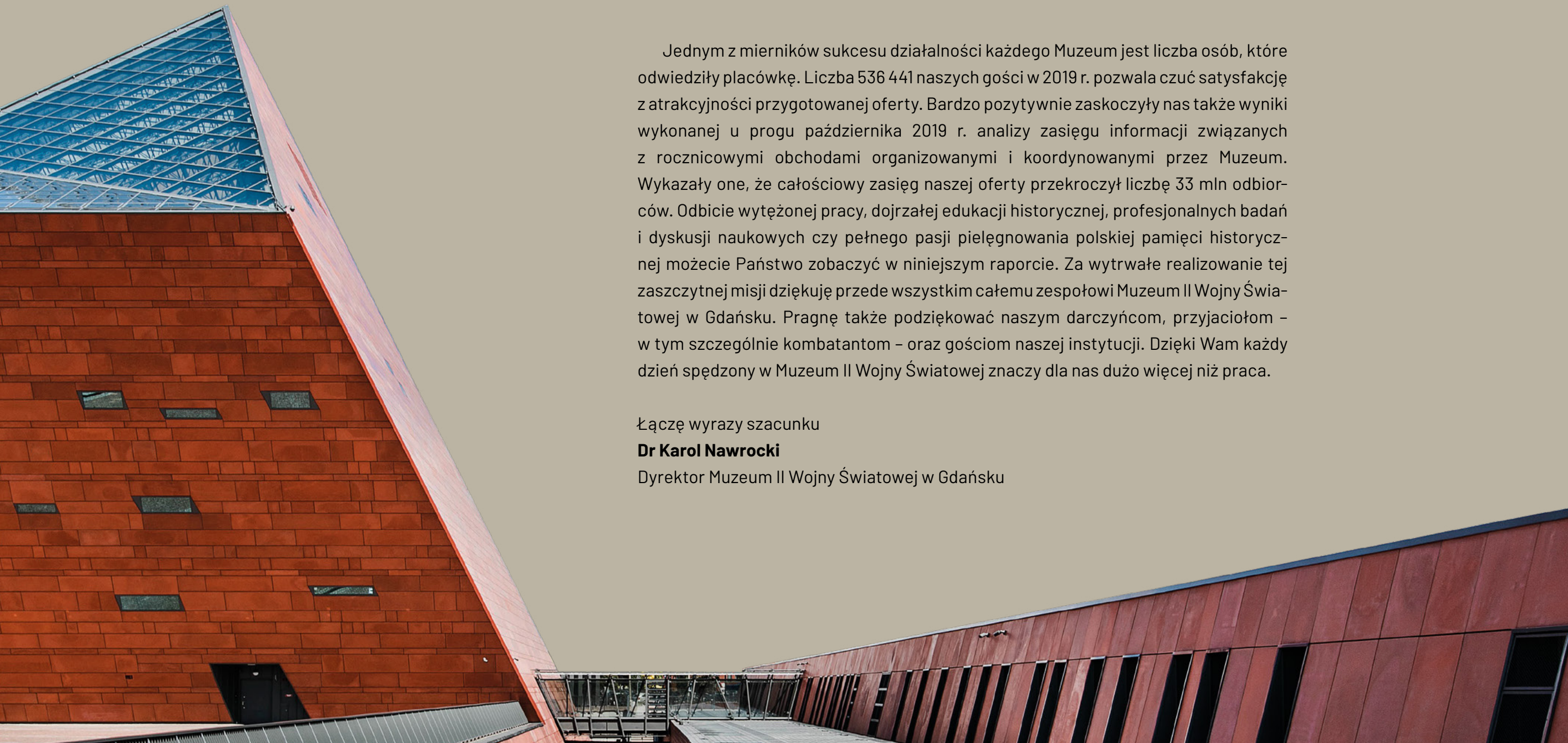
rok 2019 w działalności Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku był ściśle związany z realizacją przedsięwzięć odnoszących się do 80. rocznicy największego w dziejach ludzkości konfliktu. Jako pełnomocnik wicepremiera Rządu RP, ministra kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotra Glińskiego ds. organizacji obchodów 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej, mając pełną świadomość, jak istotny – także dla współczesnych pokoleń – jest przekaz historyczny zakorzeniony w latach 1939–1945, wraz ze swoim zespołem nadaliśmy wydarzeniom składającym się na realizowaną przez Muzeum część obchodów różnorodny charakter. Celem uroczystości było z jednej strony oddanie hołdu ofiarom i potępienie sprawców II wojny światowej, z drugiej zaś dotarcie z przekazem o prawdziwej historii Polski i Polaków w tragicznej wojennej rzeczywistości do szerokiego grona odbiorców na całym świecie. Nasza wizja obchodów, oprócz faktografii nieznanej, zakładała także ukazanie światu polskiego przywiązania do wolności i niepodległości oraz głębokiego, wyjątkowo tragicznego doświadczenia, które dotknęło wówczas Polskę i jej obywateli ze strony okupantów. Kierując przekaz do odbiorców o różnym stopniu znajomości historii i różnej wrażliwości, Muzeum stworzyło program obchodów zawierający projekty o zróżnicowanym charakterze – od wydarzeń stricte naukowych, poprzez edukacyjne, kulturalne, a nawet sportowe, przez realizacje filmowe, upamiętnienia, aż po projekty z dziedziny najnowszych technologii multimedialnych.

Rocznica wybuchu II wojny światowej była więc zarówno okazją do naukowych refleksji – takich jak międzynarodowa konferencja naukowa „Pakt dla wojny. Zmowa Hitler–Stalin z 23 sierpnia 1939 r. z perspektywy 80 lat od wybuchu II wojny światowej”,

której wystąpienia uznać można za odzwierciedlenie najbardziej aktualnego stanu badań na temat zmyślenia Hitlera ze Stalinem z 1939 r. – jak i realizacji niewątpliwie innowacyjnych w swojej formie projektów. Do nich należało plenerowe widowisko „Poland: First to Fight”, oparte na wielkoformatowych projekcjach mappingowych na fasadach Muzeum. Mimo różnych środków przekazu wspólnym celem obu wydarzeń było ukazanie polskiego doświadczenia II wojny światowej, a także przyczyn i skutków tego konfliktu, sięgających przecież od dziewiętnastowiecznych antychrześcijańskich idei, aż po dominację systemu komunistycznego w Europie Środkowej po 1945 r. Widzowie otrzymali w ten sposób skondensowaną dawkę informacji historycznych, ważnych dla zrozumienia istoty II wojny światowej, podanych w nowoczesnej i atrakcyjnej formie.

Rozwiązania obfitujące w nowoczesne technologie i niestandardowe metody pozwoliły przenieść klasyczne muzealnictwo do nowego – wirtualnego wymiaru. Projekty zrealizowane w tym roku wykorzystywały m.in. technologię rozszerzonej rzeczywistości (VR), wirtualne spaceracje czy multimedialne widowiska. Uzupełnieniem tej oferty stał się nowy portal Historii mówionej Muzeum II Wojny Światowej, niosący ze sobą wartość poznawczą i edukacyjną. Zobaczyć tam można relacje uczestników i świadków historii, krótkie formy filmowe, filmy dokumentalne i audycje radiowe, które powstały dzięki zgromadzonym przez Muzeum notacjom z całego świata. Szeroką międzynarodową percepcję miała także wystawa „Walka i Cierpienie” („Fighting and Suffering”), którą po uroczystym wernisażu w Gdańsku multiplikowaliśmy w formie panelowej w blisko 200 miejscach na całym świecie.

Jednym z mierników sukcesu działalności każdego Muzeum jest liczba osób, które odwiedziły placówkę. Liczba 536 441 naszych gości w 2019 r. pozwala czuć satysfakcję z atrakcyjności przygotowanej oferty. Bardzo pozytywnie zaskoczyły nas także wyniki wykonanej u progu października 2019 r. analizy zasięgu informacji związanych z rocznicowymi obchodami organizowanymi i koordynowanymi przez Muzeum. Wykazały one, że całościowy zasięg naszej oferty przekroczył liczbę 33 mln odbiorców. Odbicie wytężonej pracy, dojrzałej edukacji historycznej, profesjonalnych badań i dyskusji naukowych czy pełnego pasji pielęgnowania polskiej pamięci historycznej możecie Państwo zobaczyć w niniejszym raporcie. Za wytrwałe realizowanie tej zaszczytnej misji dziękuję przede wszystkim całemu zespołowi Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku. Pragnę także podziękować naszym darczyńcom, przyjaciółom – w tym szczególnie kombatantom – oraz gościom naszej instytucji. Dzięki Wam każdy dzień spędzony w Muzeum II Wojny Światowej znaczy dla nas dużo więcej niż praca.

Łączę wyrazy szacunku

Dr Karol Nawrocki

Dyrektor Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

O MUZEUM

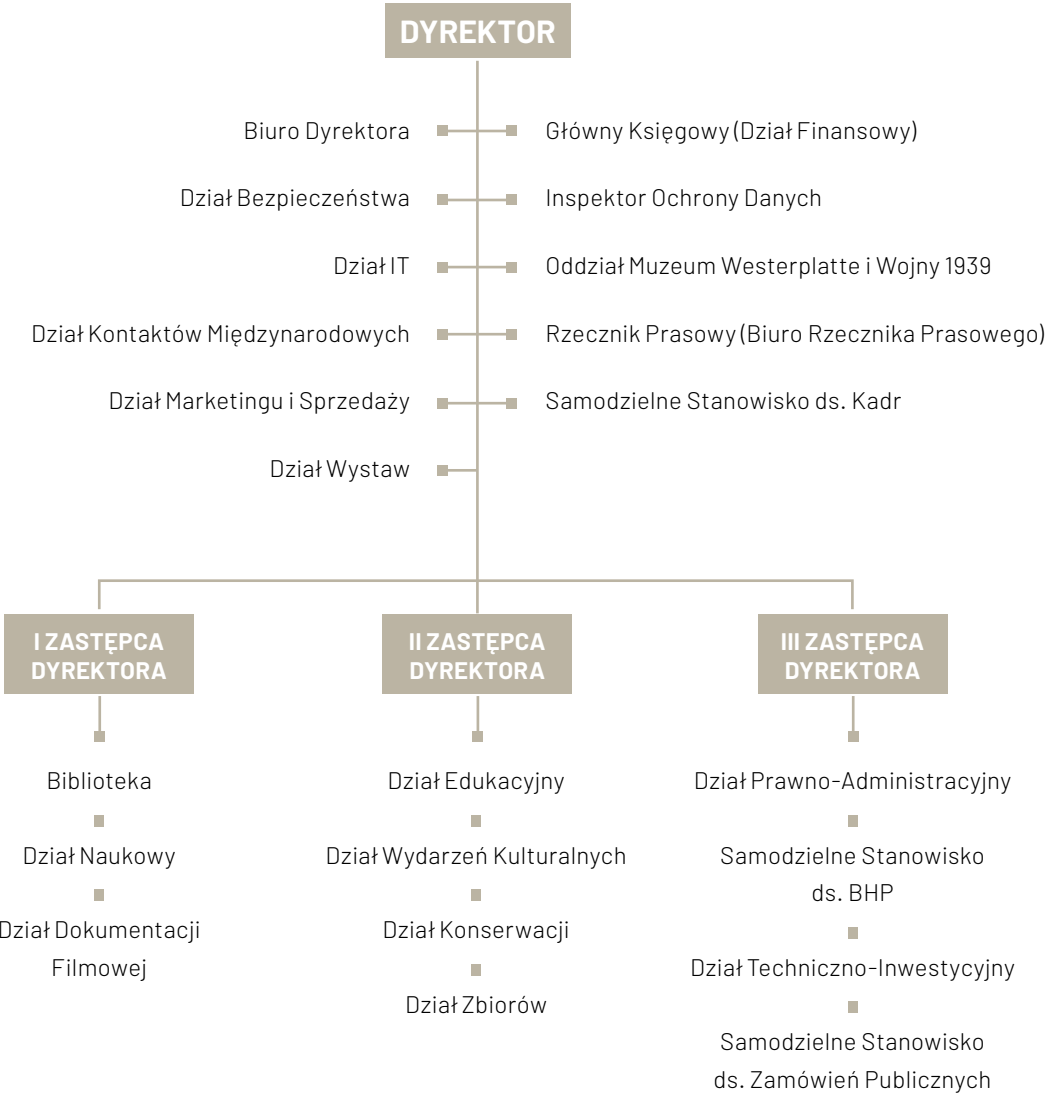
MWM

STRUKTURA

W celu optymalizacji pracy Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, a także w związku z pojawiającymi się nowymi wyzwaniami, dyrektor dr Karol Nawrocki zarządzeniem 55/2018 z dnia 29 listopada 2018 r. wprowadził Regulamin Organizacyjny Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku ustalający nową strukturę organizacyjną instytucji.

MISJA

Misją MIIWŚ jest kształtowanie narracji historycznej, dzięki której II wojna światowa zostanie ukazana w nowoczesny sposób z perspektywy wyjątkowego doświadczenia Polaków, z uwzględnieniem zarówno ówczesnej wielkiej polityki, jak i przede wszystkim postaw ludzi względem wojennej rzeczywistości i koszmaru okupacji Rzeczypospolitej przez dwa totalitarne reżimy.

W tworzonej przez nas opowieści nie brakuje również wojennych losów innych narodów zaangażowanych w największy konflikt zbrojny XX w. Poprzez naszą działalność chcemy kształtować świadomość nie tylko Polaków, ale również naszych zagranicznych gości. Jesteśmy jedynym muzeum w Europie, które w całościowy sposób przedstawia przebieg i charakter tego konfliktu. Naszą misją jest mowa o ofiarach II wojny światowej, a także jej bohaterach, często zapomnianych i zepchniętych na margines historii.

DYREKCJA

dr Karol Nawrocki

dr hab. Grzegorz Berendt, prof. UG – I zastępca

dr Tomasz Szturo – II zastępca

Julia Katarzyna Olechno – III zastępca – do 21 stycznia 2019 r.

PRACOWNICY

Według stanu na 31 grudnia 2019 r. w MIIWŚ zatrudnionych było 131 pracowników.

INFORMACJA FINANSOWA

Budżet MIIWŚ w 2019 r. stanowił sumę środków przyznanych przez ministra kultury i dziedzictwa narodowego w ramach dotacji z budżetu państwa, w skład którego wchodzi:

- **19 443 106,00 zł** – dotacja podmiotowa na wydatki bieżące, w tym:
  - ochrona, udostępnianie, digitalizacja i popularyzacja zasobów dóbr kultury i propagowanie wiedzy o dziedzictwie kulturowym;
  - gromadzenie, przechowywanie i badanie dóbr kultury;
  - rewaloryzacja i konserwacja obiektów i materialnych dóbr kultury;
  - opieka nad miejscami pamięci narodowej oraz grobami i cmentarzami wojennymi;
  - upamiętnianie wydarzeń historycznych;
- **6 219 100,66 zł** – dotacje celowe na wydatki bieżące związane z 80. rocznicą wybuchu II wojny światowej;
- **2 201 509,94 zł** – dotacje celowe inwestycyjne: „Pomnik Rotmistrza Pileckiego” oraz wystawa „Walka i Cierpienie. Obywatele polscy podczas II wojny światowej”.

Ponadto budżet MIIWŚ opiera się na środkach własnych instytucji, z których **10 542 861,93 zł** zostało rozdzielone na wydatki bieżące, a **1 269 077,82 zł** na wydatki inwestycyjne.

KALENDARIUM

MW

2019

12 STYCZNIA

Benefis z okazji 90. urodzin prof. Jerzego Grzywacza „Tapira”.

27 STYCZNIA

Pokaz specjalny fabularyzowanego dokumentu pt.: *Kto napisze naszą historię* (reż. Roberta Grossman) oraz filmu *Lista Schindlera* (reż. Steven Spielberg) w Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holokaustu.

4 LUTEGO

Otwarcie wystawy czasowej „Pancerne Skrzydła” w Królewskim Muzeum Armii w Brukseli z inicjatywy Ambasady RP w Brukseli, poświęconej 1. Dywizji Pancernej gen. Maczka, przygotowanej we współpracy z Przedstawicielstwem Generalnym Rządu Flandrii w Polsce, Instytutem Pamięci Narodowej w Warszawie oraz Narodowym Instytutem Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą.

17 LUTEGO

Obchody Międzynarodowego Dnia Przewodnika Turystycznego we współpracy z Polskim Towarzystwem Turystyczno-Krajoznawczym – Oddział w Gdańsku.

17 LUTEGO

Spektakl *Zło dobrem zwyciężali* (*Besiegten das Böse mit Gutem*) w Essen (Niemcy) z udziałem dzieci z autorskiego projektu edukacyjno-teatralnego MIIWŚ „Zmieniając perspektywę”. Spektakl wystawiono w sali teatralnej w polskiej parafii pw. św. Klemensa w Essen, we współpracy z Klubem Gazety Polskiej w Essen.

20 LUTEGO

Pokaz filmu *Młody las* (reż. Józef Lejtes) w ramach cyklu „W starym kinie”.

26 LUTEGO

Uroczysta premiera filmu *Żelazny. Legenda wileńskiej partyzantki* (reż. Marcin Maślanka).

5 MARCA

Wieczór poetycki poświęcony twórczości Grażyny Chrostowskiej w bibliotece Parlamentu Europejskiego w Brukseli.

6 MARCA

Otwarcie wystawy czasowej „Dziedzictwo utracone”.

6 MARCA

Spotkanie z dr Magdaleną Ogórek „Zrabowane polskie dzieła sztuki – ostatni jeńcy II wojny światowej”.

24 MARCA

Pokaz specjalny filmu *Paszporty Paragwaju* w Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką – wydarzenie organizowane we współpracy z Instytutem Pamięci Narodowej.

25 MARCA

Otwarcie wystawy czasowej „Akcja »Żegota« Polski Podziemnej”.

28 MARCA

Posiedzenie Rady MIIWŚ.

28 MARCA

Uroczystości nadania sali konferencyjnej MIIWŚ imienia Jana Olszewskiego oraz dyskusja o owym patronie z udziałem red. Piotra Semki oraz Adama Chmieleckiego prezesa Radia Gdańsk SA.

28 MARCA

Uroczysta gala wieńcząca Konkurs Filmów Jednominutowych „Refleksja” – wydarzenie organizowane przez studentów filozofii Uniwersytetu Gdańskiego.

2 KWIETNIA

Otwarcie wystawy czasowej „Wieluń 1 września 1939 – przerwana historia”.

6 KWIETNIA

Urodziny Muzeum – koncert „Jak za dawnych lat” zespołu Bellcanti z Kwartetem Opera i Mateuszem Lipińskim oraz wręczenie Medali Stulecia Odzyskania Niepodległości.

8 KWIETNIA

Wizyta w MIIWŚ ambasadora RP w Londynie Arkadego Rzegockiego oraz dyrektora National Army Museum w Londynie Justina Maciejewskiego.

11 KWIETNIA

Wykład dr. Światosława Kulinko pt. *Działalność niemieckich szkół wywiadowczo-dywersyjnych na terenie okupowanej Białorusi w latach 1941-1944* – wydarzenie organizowane w ramach cyklu „Spotkania z Historią”.

2019

13 KWIETNIA

Pokazy specjalne filmów: *Katyń* (reż. Andrzej Wajda) oraz dokumentu *Las katyński* (reż. Marcel Łoziński) z okazji Dnia Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej.

24 KWIETNIA

Międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Senior w obliczu współczesnych zagrożeń”.

26 KWIETNIA

Konferencja prasowa poświęcona obchodom 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej, w której wzięli udział: minister Jarosław Sellin – sekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, dr Karol Nawrocki – dyrektor MIIWŚ, prof. Jerzy Grzywacz – prezes Okręgu Pomorskiego Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, dr Tadeusz Krawczak – dyrektor Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Jan Książek – dyrektor Muzeum Ziemi Wieluńskiej w Wieluniu, Paweł Rozdestwieński – dyrektor Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą.

30 KWIETNIA

Ogłoszenie rozstrzygnięcia konkursu na projekt i wykonanie pomnika rtm. Witolda Pileckiego.

2 MAJA

Koncert Zagan Acoustic „Polska dusza”.

2 MAJA

Święto Flagi w MIIWŚ współorganizowane z Radiem Gdańsk.

8 MAJA

Otwarcie wystawy „Polacy ratujący Żydów podczas okupacji niemieckiej” w Muzeum Wojny i Oporu Narodu Chińskiego przeciwko Japońskiej Agresji w Pekinie.

11 MAJA

Plenerowy koncert „Panny Wyklęte” w ramach programu Wiosna Patriotów.

14 MAJA

Pokaz specjalny filmu *Piaśnica* (reż. Mariusz Sławiński) zorganizowany we współpracy z Muzeum Piaśnickim w Wejherowie.

18 MAJA

Ogłoszenie rozpoczęcia ogólnopolskiej zbiórki eksponatów „Przyjmijemy Twoją historię”.

18 MAJA

Europejska Noc Muzeów 2019 w MIIWŚ oraz na Westerplatte.

22 MAJA

Pokaz filmu *Ja tu rządzę* (reż. Mieczysław Krawicz) w ramach cyklu „W starym kinie”.

24 MAJA

Koncert Warszawskiej Orkiestry Sentymentalnej „Na przekór modom”.

25 MAJA

Otwarcie plenerowej wystawy czasowej „Wrastanie. Ziemia Zachodnie i Północne. Początek”.

25-26 MAJA

Pokazy spektakli konkursowych w MIIWŚ w ramach XIX Festiwalu Polskiego Radia i Teatru Telewizji Polskiej „Dwa Teatry – Sopot 2019”.

29 MAJA

Dzień Dziecka w MIIWŚ.

3 CZERWCA

Wizyta wicepremiera, ministra kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotra Glińskiego oraz ministra Jarosława Sellina – sekretarza stanu w MKiDN w Muzeum i na Westerplatte.

12 CZERWCA

Konferencja „Niszczenie i ratowanie dziedzictwa kulturowego oraz ich wpływ na tożsamość społeczną” zorganizowana przez MIIWŚ wspólnie z Polskim Komitetem Błękitnej Tarczy.

15-16 CZERWCA

Pokazy przedpremierowe spektaklu *Sen* z udziałem młodzieży z autorskiego projektu MIIWŚ „Zmieniając perspektywę. Edycja 2” z udziałem gościa specjalnego prof. Jerzego Grzywacza.

15 CZERWCA

Wykład Jana Hlebowicza pt. *Postawy i ofiara pomorskiego duchowieństwa katolickiego w czasie II wojny światowej* w ramach obchodów dnia bł. ks. Franciszka Rogaczewskiego.

30 CZERWCA

Rozstrzygnięcie konkursu na logo 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej. Konkurs wygrała praca autorstwa Konrada Fuśniaka.

13 LIPCA

Otwarcie sezonu „Muzeum na wodzie” – edukacyjno-wstawienicznego połączenia drogą wodną z okolic MIIWŚ na półwyspie Westerplatte.

16 LIPCA

Wojewódzkie obchody święta Policji w 100. rocznicę powstania Policji Państwowej.

22 LIPCA

Posiedzenie Rady MIIWŚ.

30 LIPCA

Oficjalne przekazanie kluczy do historycznego budynku elektrowni na Westerplatte przez Danutę Sikorę – dyrektora Oddziału Regionalnego Agencji Mienia Wojskowego w Gdyni, dr. Karolowi Nawrockiemu – dyrektorowi MIIWŚ.

31 LIPCA

Spotkanie autorskie z Piotrem Gursztynem wokół niemieckiego wydania książki *Rzeź Woli. Zbrodnia nierozliczona* – wydarzenie organizowane w ramach cyklu „Spotkania z Historią”.

1 SIERPNIA

Premiera spektaklu *Sen* z udziałem młodzieży z autorskiego projektu MIIWS „Zmieniając perspektywę. Edycja 2”.

1 SIERPNIA

Uroczystości upamiętniające 75. rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego, na które złożyły się: apel pamięci, program artystyczny, inauguracja Strefy Nowych Technologii – premiera pierwszego w Polsce projektu filmowego zrealizowanego w technologii wirtualnej rzeczywistości VR „Kartka z Powstania”.

6 SIERPNIA

Oficjalne odwiedziny ambasadora Kazachstanu p. Margułana Baimukhana w MIIWS.

17 SIERPNIA

97. rocznica powstania KS Gedania z MIIWS.

22 SIERPNIA

Projekcja reportażu Jakuba Klebby *Epizod jak szpilka w lesie* poświęconego Michałowi Różańskiemu.

23 SIERPNIA

Konferencja prasowa z udziałem Jarosława Sellina – sekretarza stanu w MKiDN, Szymona Szynkowskiego vel Sęka – sekretarza stanu ds. Polonii, polityki europejskiej oraz dyplomacji publicznej w Ministerstwie Spraw Zagranicznych oraz dr. Karola Nawrockiego – dyrektora MIIWS, pełnomocnika ministra kultury i dziedzictwa narodowego ds. organizacji 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej. Konferencja dotyczyła przebiegu obchodów 80. rocznicy wybuchu wojny w Polsce i na świecie oraz projektu wystawienniczego „Fighting and Suffering” współorganizowanego przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP i Muzeum.

23-24 SIERPNIA

Międzynarodowa konferencja naukowa „Pakt dla wojny. Zmowa Hitler–Stalin z 23 sierpnia 1939 r. z perspektywy 80 lat od wybuchu II wojny światowej” / „Pact for War. Hitler–Stalin Collusion of 23rd of August 1939 from the Perspective of 80 Years since the Outbreak of WWII”.

23-25 SIERPNIA

Widowisko multimedialne „Poland: First to Fight”.

28 SIERPNIA

Wielki Test o II Wojnie Światowej w TVP.

30 SIERPNIA

XXXVI Sympozjum Klubu Szkół Westerplatte organizowane przez Zespół Szkół Morskich w Gdańsku im. Bohaterskich Obrońców Westerplatte oraz MIIWS.

30 SIERPNIA

Podpisanie porozumienia o współpracy pomiędzy MIIWS a Zarządem Morskiego Portu Gdańsk SA.

2019

1 WRZEŚNIA

Plenerowe widowisko muzyczne „Tak zaczynała się wojna”.

1 WRZEŚNIA

Uroczystość wmurowania kamienia węgielnego pod budowę Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 oraz otwarcie ekspozycji okolicznościowej „Polskie Westerplatte” w historycznym budynku elektrowni na Westerplatte.

1 WRZEŚNIA

Otwarcie wystawy czasowej „Walka i Cierpienie. Obywatele polscy w czasie II wojny światowej”.

1 WRZEŚNIA

Premiera spotu 1939. *Pamięć i przesłanie*.

1 WRZEŚNIA

Spotkanie autorskie z Rogerem Moorhousem, dotyczące jego najnowszej książki *Polska 1939. Pierwsi przeciwko Hitlerowi* – wydarzenie organizowane w ramach cyklu „Spotkania z Historią”.

4 WRZEŚNIA

Pokaz filmu *Ostatni korespondent. Oblężenie Warszawy* – spotkanie z reżyserem Eugeniuszem Starkim i Samem Bryanem – synem Juliana Bryana.

6 WRZEŚNIA

Pokaz filmu wojennego *Wolne miasto* (reż. Stanisław Różewicz) oraz wykład na temat obrony Poczty Polskiej w Gdańsku.

7 WRZEŚNIA

Pokaz filmu wojennego *Westerplatte* (reż. Stanisław Różewicz) oraz wykład na temat obrony Westerplatte we wrześniu 1939 r.

7 WRZEŚNIA

„Mecz, który się nie odbył” – widowisko historyczno-sportowe.

11 WRZEŚNIA

Pokaz filmu *Zakazane piosenki* (reż. Leonard Buczkowski) oraz wykład na temat początków polskiego kina wojennego po zakończeniu II wojny światowej.

13 WRZEŚNIA

Konferencja popularnonaukowa „Zagłada polskich Kresów. Agresja sowiecka 1939”.

17 WRZEŚNIA

Odstąpienie pomnika rtm. Witolda Pileckiego przed MIIWŚ.

23 WRZEŚNIA

Odnalezienie pierwszych szczątków obrońców Westerplatte z września 1939 r. W ramach V etapu badań archeologicznych odnaleziono łącznie dziewięć ludzkich szkieletów (zachowanych w całości bądź fragmentarycznie) oraz kilkadziesiąt fragmentów ludzkich kości.

28 WRZEŚNIA

Uroczysta gala wręczenia Nagrody im. ppłk. Jana Kowalewskiego.

3 PAŹDZIERNIKA

Konferencja prasowa w siedzibie Instytutu Zachodniego w Poznaniu z udziałem dyrektora MIIWŚ dr. Karola Nawrockiego oraz wiceministra spraw zagranicznych Szymona Szynkowskiego vel Sęka podsumowująca kampanię informacyjną #80WW2 upamiętniającą 80. rocznicę wybuchu II wojny światowej.

4 PAŹDZIERNIKA

Koncert „Moja Piaśnica” w wykonaniu zespołu 4razywro-ku, zorganizowany przez Muzeum Piaśnickie w Wejherowie.

10 PAŹDZIERNIKA

Konferencja prasowa z udziałem sekretarza stanu w MKiDN Jarosława Sellina, podczas której zaprezentowano efekty V etapu prac archeologicznych prowadzonych na Westerplatte – odnalezione szczątki obrońców Wojskowej Składnicy Tranzytowej.

2 LISTOPADA

Koncert zaduszkowy „Elegia in obitum”.

6 LISTOPADA

Otwarcie wystawy czasowej grafik i ilustracji chińskich artystów, tworzących swoje dzieła w czasie okupacji japońskiej Chin w latach 1937–1945. Wystawa organizowana we współpracy z Muzeum Wojny i Oporu Narodu Chińskiego przeciwko Japońskiej Agresji w Pekinie.

14 LISTOPADA

Spotkanie autorskie z redaktorem publikacji *Ignacy Matyszewski. Pisma wybrane*, dr. hab. Sławomirem Cenckiewiczem, dyrektorem Wojskowego Biura Historycznego – wydarzenie organizowane w ramach cyklu „Spotkania z Historią”.

15 LISTOPADA

Premiera filmu dokumentalnego *Gdańsk 1939* (reż. Grzegorz Karbowski).

22 LISTOPADA

Premiera strony internetowej Historii mówionej MIIWŚ.

17 LISTOPADA

Uroczysta premiera spektaklu *Czerwona zima* (reż. Artur Hofman).

18 LISTOPADA

Konferencja z okazji dwudziestopięciolecia działalności Stowarzyszenia Rodzina Ponarska.

19 LISTOPADA

Interdyscyplinarna konferencja „Piaśnica – kultura miejsca”.

27 LISTOPADA

Spotkanie autorskie z Wojciechem Grottem, autorem książki *Podpułkownik Jan Kowalewski (1892–1965)*, wydanej w serii „Patroni dla gdańskich ulic” – wydarzenie organizowane w ramach cyklu „Spotkania z Historią”.

30 LISTOPADA

Zjazd Instruktorów Organizacji Harcerzy ZHR zorganizowany przez Pomorską Chorągiew Harcerzy.

2 GRUDNIA

Premiera filmu dokumentalnego *Gdańsk 1939* w Parlamencie Europejskim.

6 GRUDNIA

Pokaz filmu dokumentalnego *O zwierzętach i ludziach* wraz ze spotkaniem z reżyserem Łukaszem Czajką oraz wykład na temat losów małżeństwa Jana i Antoniny Żabińskich.

8 GRUDNIA

Spektakl *Blizny pamięci – rzecz o Janie Karskim* (reż. Jerzy Zelnik) – wydarzenie zorganizowane we współpracy z Telewizją Polską SA.

11-12 GRUDNIA

Kongres 108 Błogosławionych Męczenników II Wojny Światowej.

13 GRUDNIA

Debata „Działalność opozycyjna młodzieży od stanu wojennego do końca lat osiemdziesiątych” w ramach trzydziestopięciolecia Federacji Młodzieży Walczącej w Gdańsku.

17 GRUDNIA

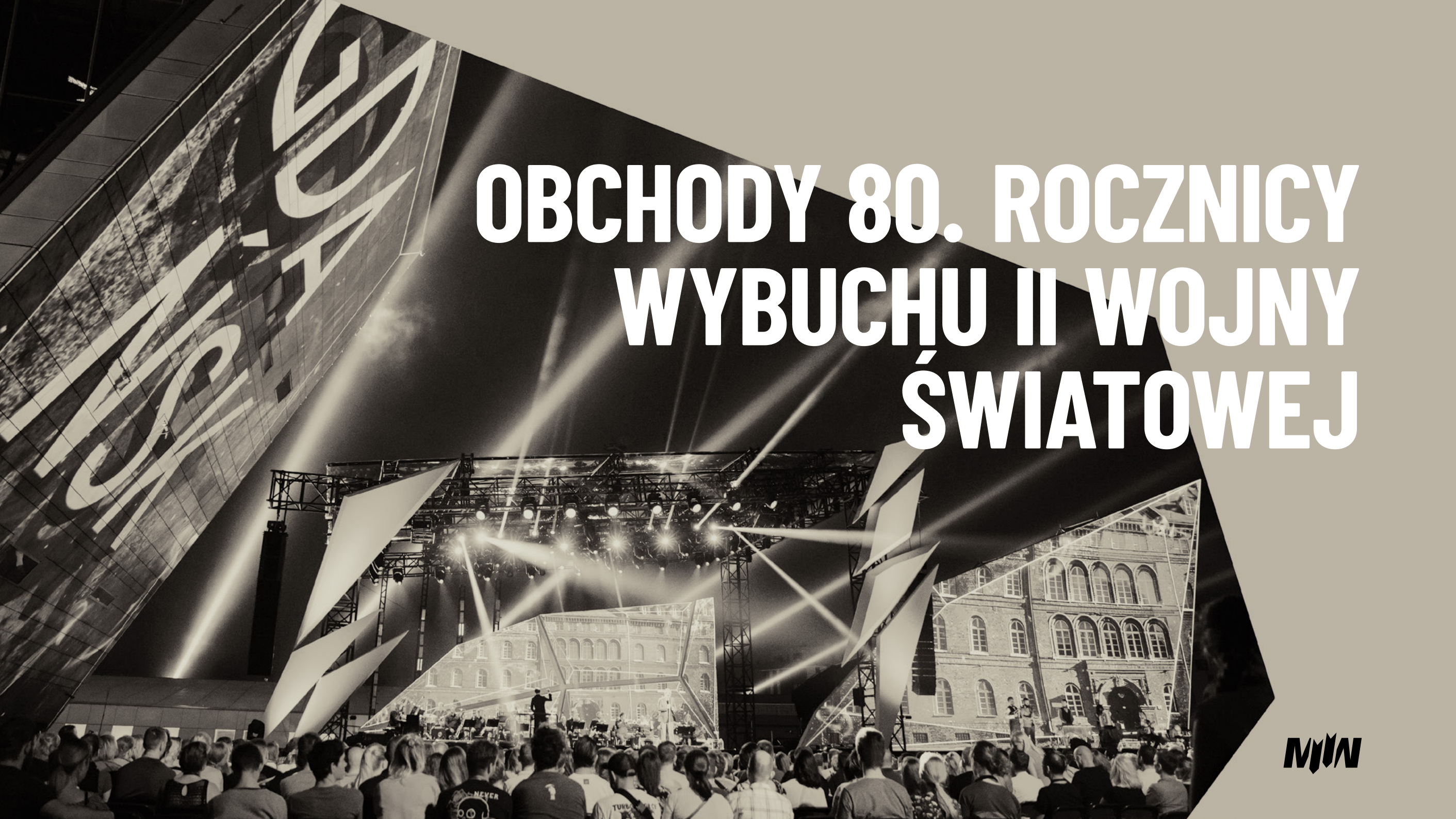
Premierowy odsłuch płyty *Nigdy więcej wojny*.

28 GRUDNIA

Koncert kolęd Rodziny Pospieszalskich „Wokoło szopy”.

OBCHODY 80. ROCZNICY WYBUCHU II WOJNY ŚWIATOWEJ

MJN

Minister kultury i dziedzictwa narodowego ustanowił dyrektora MIIWŚ dr. Karola Nawrockiego pełnomocnikiem do spraw organizacji obchodów 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej. Realizowane przez placówkę wydarzenia przybrały charakter upamiętniający oraz edukacyjny. Miało to na celu umożliwienie dotarcia do szerokiego grona odbiorców na całym świecie z przekazem o prawdziwej historii Polski i Polaków w tragicznej wojennej rzeczywistości. Na tę opowieść złożyło się także ukazanie światu polskiego przywiązania do wolności i niepodległości oraz głębokiego i wyjątkowo dramatycznego doświadczenia, które dotknęło wówczas Rzeczpospolitą i jej obywateli z powodu najeźdźców. Stąd hasłem obecnym w różnych formach w całym programie obchodów stały się słowa „Walka i Cierpienie”. Kierując przekaz do odbiorców o różnym stopniu znajomości historii i różnej wrażliwości, Muzeum zaplanowało projekty o zróżnicowanym charakterze – od wydarzeń stricte naukowych, poprzez edukacyjne, kulturalne, a nawet sportowe, a także realizacje filmowe, upamiętnienia, aż po projekty z dziedziny najnowszych technologii multimedialnych.

Całość obchodów przygotowano, odwołując się do trzech zasadniczych dat: 23 sierpnia 1939 r. – podpisanie paktu Ribbentrop–Mołotow, 1 września 1939 r. – atak Niemiec na Polskę oraz 17 września 1939 r. – sowiecka zbrojna napaść na Polskę. Wybrano je, gdyż miały one wpływ na los milionów ludzi zarówno w Polsce, jak i w całej Europie.

Przygotowując się do 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej, jeszcze w 2018 r. Muzeum zorganizowało konkurs na **logo obchodów**, które następnie posłużyło do identyfikacji wizualnej wszystkich rocznicowych przedsięwzięć. W styczniu 2019 r. rozpoczęliśmy publikowanie „**Kalendarium 1939**” – obliczonego na cały rok projektu prezentowania dzień po dniu wydarzeń 1939 r. na podstawie zachowanej polskiej prasy z tego okresu. Kolejne przedruki tekstów prasowych sprzed 80 lat pojawiały się codziennie na stronie internetowej Muzeum oraz w mediach społecznościowych.

Ważnym elementem odzwierciedlającym pozycję i zadania placówki jako podmiotu odpowiedzialnego za realizację i koordynację obchodów 80. rocznicy było stworzenie systemu patronatu i opieki promocyjnej nad setkami mniejszych i większych przedsięwzięć realizowanych przez instytucje kultury, organy samorządu terytorialnego i szkoły w całej Polsce oraz w wielu miejscach na świecie. W ten sposób powstało **kalendarium obchodów** dostępne na stronie internetowej Muzeum. Obejmuje ono ponad 450 wydarzeń rocznicowych w Polsce i w 10 innych krajach.

Muzeum II Wojny Światowej wspierało inne instytucje nie tylko w zakresie promocji, ale także przy realizacji wydarzeń rocznicowych. Placówka wraz z Muzeum Ziemi Wieluńskiej współorganizowała **międzynarodową konferencję naukową „Ludność cywilna i dramat wojny”**, która odbyła się 30 sierpnia 2019 r. w Wieluniu. Była również zaangażowana w pomoc Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą przy organizacji widowiska „**Bzura 1939**” – historycznej rekonstrukcji największego starcia września 1939 r. Kolejnym ważnym przedsięwzięciem obchodów 80. rocznicy II wojny światowej była współpraca MIIWŚ z Domem Zakonnym Braci Mniejszych Kapucynów prowincji krakowskiej w Gdańsku. 15 czerwca 2019 r. w Muzeum został zorganizowany **dzień bł. ks. Franciszka Rogaczewskiego**. Tego dnia całość przychodu ze sprzedaży biletów wstępu na wystawę główną Muzeum została przekazana na rzecz budowy pomnika. 11–12 grudnia 2019 r. w Muzeum odbył się **Kongres 108 Błogosławionych Męczenników II Wojny Światowej** – wzięto w nim udział 70 prelegentów. Otwarcie debaty poprzedziła uroczystość odsłonięcia pomnika bł. ks. Franciszka Rogaczewskiego. Pracom nad przygotowaniem kongresu przyświecał cel upamiętnienia oraz popularyzacji duchowości 108 polskich męczenników zamordowanych w czasie II wojny światowej, którzy zostali beatyfikowani 13 czerwca 1999 r. w Warszawie przez św. Jana Pawła II podczas jego podróży apostolskiej do Polski.

Inauguracją obchodów rocznicowych było przedstawienie teatralne **Zło dobrem zwyciężali**, przygotowane przez dziecięcą grupę teatralną pod kierunkiem pracowników Muzeum. Spektakl został wystawiony dwukrotnie w sali teatralnej przy kościele pw. Świętej Marii Hofbauera w Essen 17 lutego 2019 r. Sztuka opowiadająca o życiu polskich bohaterów ponoszących najwyższą cenę za ratowanie życia drugiego człowieka cieszyła się ogromnym zainteresowaniem publiczności.

Kolejnym wydarzeniem był **wernisaż wystawy czasowej „Dziedzictwo utracone”**, który odbył się 6 marca 2019 r. Ekspozycja obrazująca katastrofalne dla polskiej kultury zniszczenia dokonane przez okupantów stała się ważnym, muzealnym głosem w dyskusji o stratach wojennych, heroicznym wysiłku podejmowanym w celu ratowania dóbr kultury przed zniszczeniem lub grabieżą, a także o wartości dziedzictwa kulturowego dla polskiej tożsamości. Wydarzeniem towarzyszącym wystawie była konferencja naukowa „Niszczenie i ratowanie dziedzictwa kulturowego oraz ich wpływ na tożsamość społeczną” zorganizowana 12 czerwca 2019 r. w Muzeum, przy współpracy z Polskim Komitetem Błękitnej Tarczy.

8 maja 2019 r. w Pekinie **otwarto wystawę fotografii „Polacy ratujący Żydów podczas okupacji niemieckiej”** przygotowaną przez MIIWŚ. Ekspozycję prezentowano przez dwa kolejne miesiące w Muzeum Wojny i Oporu Narodu Chińskiego przeciwko Japońskiej Agresji. Dzięki temu dziesiątki tysięcy zwiedzających mogło poznać heroiczną historię Polaków, którzy w czasie II wojny światowej, pomimo grożącej kary śmierci, nieśli pomoc żydowskim współobywatelom.

Obliczonym na długofalowy efekt przedsięwzięciem była rozpoczęta 18 maja 2019 r. **ogólnopolska zbiórka eksponatów „Przyjmiemy Twoją historię”**. W ramach projektu powstały uruchamiane kolejno punkty zbiórki eksponatów w całej Polsce. Szeroko prowadzona kampania promocyjna spotkała się z ogromnym zainteresowaniem oraz reakcjami osób, które przekazywały dary nie tylko podczas spotkań w punktach, ale również wysyłały je bezpośrednio do Muzeum. Podsumowaniem akcji była konferencja prasowa zorganizowana w siedzibie Muzeum 18 grudnia 2019 r. Przedstawiono na niej wynik zbiórki – 2167 pozyskanych eksponatów – opowiedziano o jej przebiegu, a także zaprezentowano wybrane najciekawsze zabytki. Poza zdobyciem eksponatów, udało się uzyskać nie mniej ważny efekt w postaci wywołania w całej Polsce świadomości istnienia instytucji skłonnej zaopiekować się przedmiotami o wartości historycznej, znajdującymi się w rękach prywatnych.

Jednym z istotniejszych projektów zrealizowanych przez instytucję jest **„Muzeum na wodzie”**, czyli sezonowe połączenie drogą wodną z centrum miasta na półwysep Westerplatte. Wycarterowany w tym celu statek białej floty odbył inauguracyjny rejs 13 lipca br. Ideą przedsięwzięcia było zarówno uruchomienie połączenia pomiędzy Muzeum a Westerplatte, gdzie obecnie znajduje się siedziba oddziału Muzeum Westerplatte i Wojny 1939, a w przyszłości powstanie plenerowe muzeum o tej samej nazwie, jak i umożliwienie zwiedzającym zapoznania się z kompleksową

i spójną narracją o II wojnie światowej. W przestrzeni statku umieszczono wystawę planszową opowiadającą o losach Wojskowej Składnicy Tranzytowej w nawiązaniu do najnowszych znalezisk archeologicznych. Stworzono także przestrzeń edukacyjną dla najmłodszych. Do opieki nad pasażerami zatrudniono wykwalifikowanych przewodników, którzy w trakcie rejsu zapoznawali gości z historią gdańskiego portu, a następnie, po dotarciu na półwysep, oprowadzali ich po najważniejszych miejscach związanych z jego bohaterską obroną w 1939 r. Na przestrzeni 2,5 miesiąca „Muzeum na wodzie” odwiedziło ponad 5000 osób.

Kulminację całorocznych obchodów rocznicy przewidziano na okres objęty kluczowymi dla polskiego doświadczenia początku wojny datami: 23 sierpnia – rocznica podpisania paktu pomiędzy Niemcami a Związkiem Sowieckim wraz z tajnym protokołem o podziale polskich ziem, 1 września – data najazdu Niemiec na Polskę i 17 września – rocznica sowieckiej agresji przeciw II Rzeczypospolitej. Pierwszym z wydarzeń tego okresu była **międzynarodowa konferencja naukowa „Pakt dla wojny. Zmowa Hitler–Stalin**

z 23 sierpnia 1939 r. z perspektywy 80 lat od wybuchu II wojny światowej”, która odbyła się w dniach 23–24 sierpnia 2019 r. Na konferencji poruszono kwestię genezy paktu podpisanego przez ministrów spraw zagranicznych III Rzeszy i ZSRS, a także jego konsekwencji dla losów Europy i świata w XX w. Zorganizowane cztery panele tematyczne umożliwiły dyskusję przedstawicieli instytucji naukowych i muzealnych. Oprócz gospodarzy i gości z Polski głos w dyskusji zabrali szefowie muzeów i historycy ze Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Ukrainy, Estonii, Finlandii, Łotwy, Litwy, Mołdawii i Rumunii. Konferencję otworzył wykład Rogera Moorhouse’a.

W dniu rozpoczęcia konferencji odbyła się premiera niewątpliwie innowacyjnego w swojej formie punktu programu obchodów – **plenerowego widowiska „Poland: First to Fight”**, prezentowanego na placu przed MIIWŚ 23–25 sierpnia br. Pokaz zwyciężył w konkursie The Drum Experience Awards 2019 w kategorii Event Technology of the Year. W ciągu trzech wieczorów widzami kolejnych 9 pokazów było ponad 6000 osób. Spektakl opierał się na zastosowaniu wielkoformatowych projekcji mappingowych na fasadach Muzeum. Towarzyszącą pokazom muzyka oraz efekty świetlne i dźwiękowe uzupełniała przejmująca choreografia taneczna wykonywana na scenie u stóp wieży gmachu. Komputerowe animacje stworzone przez grafików uzupełniono materiałami archiwalnymi, na które składały się zdjęcia i filmy pozyskane od różnych instytucji, dedykowane na potrzeby przedsięwzięcia. Celem widowiska było ukazanie w przystępny sposób polskiego doświadczenia II wojny światowej. Widzowie otrzymali skondensowaną dawkę informacji historycznych, podanych w nowoczesnej i atrakcyjnej formie, ważnych dla zrozumienia tego globalnego konfliktu jako zjawiska wciąż mającego wpływ na rzeczywistość.

Niecodzienną lekcję historii stanowił zrealizowany we współpracy z Telewizją Polską **program Wielki Test o II Wojnie Światowej**. Muzeum zapewniło bazę merytoryczną oraz wsparcie ekspertów przy realizacji programu. Podczas emisji na żywo zgromadzone w studio znane osobowości ze świata mediów oraz ponad milion widzów mogło sprawdzić swoją wiedzę, odpowiadając na przygotowane przez pracowników placówki pytania.

1 września 2019 r., w 80. rocznicę wybuchu II wojny światowej, odbyły się wydarzenia związane zarówno z historią Muzeum, jak i perspektywą działań placówki w przyszłości. Pierwszym, niezwykle znaczącym punktem programu tego dnia była uroczystość **wmurowania kamienia węgielnego pod budowę Muzeum Westerplatte i Wojny 1939** oraz

otwarcie ekspozycji okolicznościowej w historycznym budynku elektrowni na Westerplatte. Po uroczystościach w MIIWŚ odbyło się **otwarcie wystawy czasowej pt. „Walka i Cierpienie. Obywatele polscy podczas II wojny światowej”**. Ekspozycja została stworzona jako interdyscyplinarny projekt łączący rozmaite rozwiązania scenograficzne, które składają się na spójną narrację o polskim doświadczeniu II wojny światowej. Wystawa z przemyślaną strukturą, precyzyjnie odmierzoną chronologią i dramaturgią oraz starannie wyselekcjonowanymi eksponatami powstała, aby w jak najbardziej sugestywny sposób opowiedzieć o straszliwych zdarzeniach wojennych, które dotknęły Rzeczpospolitą, jak również o ich niezłomnej walce z najeźdźcami.

Podczas gdy w MIIWŚ odbywał się wernisaż wystawy, w kilkudziesięciu miejscach na całym świecie otwierano ekspozycje będące efektem współpracy między Muzeum a Ministerstwem Spraw Zagranicznych RP. **Międzynarodowy projekt wystawienniczy „Fighting and Suffering”** stanowi emanację wystawy czasowej „Walka i Cierpienie. Obywatele polscy podczas II wojny światowej”.

W realizację przedsięwzięcia zaangażowało się około 100 placówek dyplomatycznych na 6 kontynentach, czyniąc ten projekt największą akcją informacyjną dotyczącą II wojny światowej w historii polskiej dyplomacji. Dzięki współpracy z MSZ RP w 2019 r. wystawa została zaprezentowana łącznie w ponad 150 miejscach na świecie.

Poniżej znajduje się lista placówek dyplomatycznych współorganizujących projekt „Fighting and Suffering” wraz z miejscem prezentowania wystawy. Spis sporządzono alfabetycznie według nazw miast, w których mieszczą się jednostki współorganizujące projekt.

1. **Algier** – Ambasada RP, ALGERIA – Palais de Culture.
2. **Algier** – Ambasada RP, ALGERIA – przestrzeń ekspozycyjna Delegatury UE.
3. **Ałmaty** – Konsulat Generalny RP, KAZACHSTAN – Państwowe Centralne Muzeum Republiki Kazachstanu w Ałmaty.
4. **Ankara** – Ambasada RP, TURCJA – Ogrody Ambasady RP w Ankarze.
5. **Ateny** – Ambasada RP, GRECJA – Muzeum Wojny w Atenach.
6. **Ateny** – Ambasada RP, GRECJA – Muzeum Wojny w Nafplio.
7. **Ateny** – Ambasada RP, GRECJA – Muzeum Wojny w Tripoli.
8. **Ateny** – Ambasada RP, GRECJA – Muzeum Wojny w Salonikach.
9. **Bangkok** – Ambasada RP, TAJLANDIA – Uniwersytet Chulalongkorn w Bangkoku.
10. **Barcelona** – Konsulat Generalny RP, HISZPANIA – Uniwersytet Barceloński.
11. **Belfast** – Konsulat Generalny RP, IRLANDIA PŁN. – budynek Parlamentu Irlandii Północnej w Stormont.
12. **Belgrad** – Ambasada RP, SERBIA – Biblioteka Narodowa Serbii w Belgradzie.
13. **Belgrad** – Ambasada RP, SERBIA – Centrum Kultury w Vrszac (Autonomiczna Prowincja Wojwodina).
14. **Berlin** – Instytut Polski/Ambasada RP, NIEMCY – Ogrodzenie Ambasady RP w Berlinie.
15. **Bogota** – Ambasada RP, KOLUMBIA – ogród Casa del Primer Congreso de las Provincias Unidas Villa de Leyva w regionie Boyaca.
16. **Brasilia** – Ambasada RP/Konsulat Generalny Kurytyba, BRAZYLIA – Mauzoleum Poległych w II Wojnie Światowej w Rio de Janeiro.
17. **Bratysława** – Ambasada RP/Instytut Polski, SŁOWACJA – Muzeum Słowackiego Powstania Narodowego w Bańskiej Bystrzycy.
18. **Bratysława** – Ambasada RP/Instytut Polski, SŁOWACJA – Instytut Polski w Bratysławie.
19. **Bratysława** – Ambasada RP/Instytut Polski, SŁOWACJA – Uniwersytet w Preszowie.
20. **Bratysława** – Ambasada RP/Instytut Polski, SŁOWACJA – Oddział Muzealny Wojskowego Muzeum Historycznego w Świdniku.
21. **Bruksela** – Instytut Polski / Stałe Przedstawicielstwo RP przy UE, BELGIA – Notre Dame de la Chapelle.
22. **Bruksela** – Instytut Polski / Stałe Przedstawicielstwo RP przy UE, BELGIA – Centrum Roeselare – De Spil.
23. **Bruksela** – Instytut Polski / Stałe Przedstawicielstwo RP przy UE, BELGIA – Evergem.
24. **Budapeszt** – Instytut Polski, WĘGRY – Ogrodzenie Węgierskiego Muzeum Narodowego w Budapeszcie.
25. **Buenos Aires** – Ambasada RP, ARGENTYNA – Główne Narodowe Archiwum Argentyny w Buenos Aires.
26. **Bukareszt** – Ambasada RP / Instytut Polski, RUMUNIA – Muzeum Bukowiny w Suczawie.
27. **Bukareszt** – Ambasada RP / Instytut Polski, RUMUNIA – Pałac Parlamentu w Bukareszcie.
28. **Bukareszt** – Ambasada RP / Instytut Polski, RUMUNIA – Pałac Kultury w Jassie.
29. **Canberra** – Ambasada RP, AUSTRALIA – Parlament Stanu Wiktorii w Melbourne.
30. **Canberra** – Ambasada RP, AUSTRALIA – Polski Klub w Albion w Melbourne.
31. **Canberra** – Ambasada RP, AUSTRALIA – Konsulat Generalny w Sydney.
32. **Canberra** – Ambasada RP, AUSTRALIA – Ambasada RP w Canberze.
33. **Chengdu** – Konsulat Generalny RP, CHINY – Biblioteka Główna Uniwersytetu Junnańskiego w Kunmingu.
34. **Chicago** – Konsulat Generalny, STANY ZJEDNOCZONE – budynek Federalny Thompson Center w Chicago.
35. **Dar es Salaam** – Ambasada RP, TANZANIA – budynek Alliance Française w Dar es Salaam.
36. **Doha** – Ambasada RP, KATAR – Ambasada RP w Dosze.
37. **Dublin** – Ambasada RP, IRLANDIA – biblioteka Lexicon w Dun Laoghaire.
38. **Dżakarta** – Ambasada RP, INDONEZJA – hotel Borobudur w Dżakarcie.
39. **Dżakarta** – Ambasada RP, INDONEZJA – oficjalne obchody polskiego Narodowego Dnia Niepodległości w Dżakarcie.
40. **Edynburg** – Konsulat Generalny RP, SZKOCJA – budynek Konsulatu i Instytutu Francuskiego w Edynburgu.
41. **Edynburg** – Konsulat Generalny RP, SZKOCJA – Centralna Biblioteka w Aberdeen.
42. **Erywań** – Ambasada RP, ARMENIA – Związek Artystów Armenii w Erywaniu.
43. **Genewa** – Stałe Przedstawicielstwo RP przy Biurze Narodów Zjednoczonych w Genewie, SZWAJCARIA – Kino „Grütli” w Genewie.
44. **Haga** – Ambasada RP, HOLANDIA – ogrodzenie ambasady w Hadze.
45. **Haga** – Ambasada RP, HOLANDIA – obchody wyzwolenia Holandii w Terneuzen.
46. **Haga** – Ambasada RP, HOLANDIA – obchody wyzwolenia Holandii w Arnhem.
47. **Haga** – Ambasada RP, HOLANDIA – obchody wyzwolenia Holandii w Bredzie.
48. **Haga** – Ambasada RP, HOLANDIA – obchody wyzwolenia Holandii w Driel.
49. **Haga** – Ambasada RP, HOLANDIA – obchody wyzwolenia Holandii w Axel.

50. **Hawana** – Ambasada RP, KUBA – Biblioteka Narodowa im. Jose Martí w Hawanie.
51. **Hawana** – Ambasada RP, KUBA – parafia w miasteczku Managua pod Hawaną.
52. **Helsinki** – Ambasada RP, FINLANDIA – Narodowe Archiwum Finlandii.
53. **Houston** – Konsulat Generalny RP, STANY ZJEDNOCZONE – Parafia Matki Boskiej Częstochowskiej.
54. **Kaliningrad** – Konsulat Generalny RP, ROSJA – prezentacja elektroniczna na stronie internetowej placówki (<http://www.kaliningrad.msz.gov.pl/>).
55. **Kijów** – Instytut Polski, UKRAINA – Muzeum Historii Kijowa.
56. **Kolonia** – Konsulat Generalny RP, NIEMCY – Centrum Dokumentacji Nazizmu w Kolonii – NS-Dokumentationszentrum der Stadt Köln.
57. **Kuala Lumpur** – Ambasada RP, MAŁEZJA – Hotel Intercontinental w Kuala Lumpur.
58. **Kuala Lumpur** – Ambasada RP, MAŁEZJA – Asia-Europe Institute, University of Malaya.
59. **Kuwejt** – Ambasada RP, KUWEJT – Ambasada RP w Kuwejcie.
60. **Las Vegas** – Konsulat Honorowy RP, STANY ZJEDNOCZONE – Sahara West Library w Las Vegas.
61. **Lima** – Ambasada RP, PERU – Hall de Rectorado UNI (Pabellon Central).
62. **Lima** – Ambasada RP, PERU – Teatr Wielki Uniwersytetu Inżynieryjnego w Limie.
63. **Lima** – Ambasada RP, PERU – Muzeum Edwarda Habicha w Limie.
64. **Lima** – Ambasada RP, PERU – Centrum Edukacyjne Pabla Picassa w Limie.
65. **Londyn** – Ambasada RP / Instytut Polski, ANGLIA – National Army Museum.
66. **Los Angeles** – Konsulat Generalny RP, STANY ZJEDNOCZONE – biblioteka w Santa Monica.
67. **Los Angeles** – Konsulat Generalny RP, STANY ZJEDNOCZONE – polska szkoła w miejscowości Yerba Linda – pod Los Angeles w ramach dożynek.
68. **Los Angeles** – Konsulat Generalny RP, STANY ZJEDNOCZONE – NV Energy Company w Las Vegas.
69. **Los Angeles** – Konsulat Generalny RP, STANY ZJEDNOCZONE – Cass Winery pod Paso Robles w ramach corocznego Festiwalu Ignacego Paderewskiego.
70. **Los Angeles** – Konsulat Generalny RP, STANY ZJEDNOCZONE – Ratusz Paso Robles, podczas Festiwalu Ignacego Paderewskiego.
71. **Lublana** – Ambasada RP, SŁOWENIA – Muzeum Wyzwolenia Narodowego w Mariborze.
72. **Lwów** – Konsulat Generalny RP, UKRAINA – szkoła z polskim językiem nauczania we Lwowie.
73. **Lwów** – Konsulat Generalny RP, UKRAINA – szkoła z polskim językiem nauczania w Mościskach.
74. **Lwów** – Konsulat Generalny RP, UKRAINA – szkoła z polskim językiem nauczania w Strzelczyskach.
75. **Lwów** – Konsulat Generalny RP, UKRAINA – Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego w Iwano-Frankowsku.
76. **Madryt** – Ambasada RP / Instytut Polski, HISZPANIA – Uniwersytet Complutense w Madrycie.
77. **Madryt** – Ambasada RP / Instytut Polski, HISZPANIA – Uniwersytet w Valladolid.
78. **Manchester** – Konsulat Generalny RP, ANGLIA – Polskim Centrum „Wilno” w Manchesterze.
79. **Mediolan** – Konsulat Generalny RP, WŁOCHY – ogrodzenie Konsulatu.
80. **Meksyk** – Ambasada RP, MEKSYK – Uniwersytet w Guadalajarze.
81. **Meksyk** – Ambasada RP, MEKSYK – Instytut Historii i Antropologii w Meksyku.
82. **Meksyk** – Ambasada RP, MEKSYK – Ambasada RP w Meksyku.
83. **Meksyk** – Ambasada RP, MEKSYK – Instytut Badań Historycznych na Narodowym Uniwersytecie Autonomicznym Meksyku (UNAM).
84. **Meksyk** – Ambasada RP, MEKSYK – Muzeum Pamięci i Tolerancji Miasta Meksyk.
85. **Mińsk** – Instytut Polski / Brześć Konsulat Generalny, BIAŁORUŚ – prezentacja elektroniczna na stronie internetowej placówki (http://www.pl.instpol.by/events/history/walka_i_cierpienie_obywatele_polscy_podczas_ii_wojny_wiatowej__1185.html).
86. **Monachium** – Konsulat Generalny, NIEMCY – Fundacja Konrada Andenauera w Stuttgarcie.
87. **Montreal** – Konsulat Generalny, KANADA – Biblioteka Uniwersytetu McGill w Montrealu.
88. **Nairobi** – Ambasada RP, KENIA – Uniwersytet im. Kenyatta w Nairobi.
89. **Nikozja** – Ambasada RP, CYPR – Muzeum Centre of Visual Arts and Research w Nikozji.
90. **Nowy Jork** – Konsulat Generalny RP, STANY ZJEDNOCZONE – siedziba Polsko-Słowiańskiej Federalnej Unii Kredytowej na Greenpoint, Brooklyn.
91. **Nowy Jork** – Konsulat Generalny RP, STANY ZJEDNOCZONE – Legislative Chambers, Manhattan City Hall.
92. **Nowy Jork** – Konsulat Generalny RP, STANY ZJEDNOCZONE – Melrose Ballroom, Long Island City, Queens.
93. **Nowy Jork** – Konsulat Generalny RP, STANY ZJEDNOCZONE – Konsulat Generalny RP w Nowym Jorku.
94. **Nowy Jork** – Konsulat Generalny RP, STANY ZJEDNOCZONE – West Point Military Academy w Nowym Jorku.
95. **Nowy Jork** – Konsulat Generalny RP, STANY ZJEDNOCZONE – ogrodzenie Konsulatu na Madison Avenue w Nowym Jorku.
96. **Nur-Sułtan** – Ambasada RP, KAZACHSTAN – Uniwersytet w Kustanaj.
97. **Nur-Sułtan** – Ambasada RP, KAZACHSTAN – Euroazjatycki Uniwersytet im. Gumilowa w Nur-Sułtanie.
98. **Odessa** – Konsulat Generalny, UKRAINA – Muzeum Literatury w Odessie.
99. **Odessa** – Konsulat Generalny, UKRAINA – Galeria Obrazów Uniwersytetu Czarnomorskiego w Mikołajowie.
100. **Odessa** – Konsulat Generalny, UKRAINA – Muzeum Sztuki im. Szowkunienko w Chersoniu.
101. **Ostrawa** – Konsulat Generalny, CZECHY – Szkoła Podstawowa i Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Suchej Górnej.
102. **Ostrawa** – Konsulat Generalny, CZECHY – Dom Polski w Cierlicku.
103. **Ostrawa** – Konsulat Generalny, CZECHY – Zakład Polonistyki Uniwersytetu Ostrawskiego.
104. **Ottawa** – Ambasada RP, KANADA – Uniwersytet Ottawski.
105. **Paryż** – Ambasada RP, FRANCJA – polski kościół przy placu Concorde.
106. **Paryż** – Ambasada RP, FRANCJA – Amiens.
107. **Pekin** – Ambasada RP / Instytut Polski, CHINY – zewnętrzna przestrzeń miejska w Zaozhuang.
108. **Ulan Bator** – organizator Instytut Polski w Pekinie,, MONGOLIA – Muzeum Narodowe w Ulan Bator.
109. **Podgorica** – Ambasada RP, CZARNOGÓRA – Galeria im. Nikoli Djurkovicia w Kotorze.
110. **Praga** – Instytut Polski, CZECHY – Galeria w Narodni Památník na Vítkově w Pradze.
111. **Praga** – Instytut Polski, CZECHY – Muzeum Narodowym w Pradze.
112. **Praga** – Instytut Polski, CZECHY – Akademia Obrony Narodowej w Brnie.
113. **Pretoria** – Ambasada RP, REPUBLIKA PŁD. AFRYKI – Muzeum Historii Wojska.
114. **Pretoria** – Ambasada RP, REPUBLIKA PŁD. AFRYKI – Teatr Brooklyn w Pretorii.
115. **Pretoria** – Ambasada RP, REPUBLIKA PŁD. AFRYKI – Ratusz w Johannesburgu.
116. **Reykjavik** – Ambasada RP, ISLANDIA – Uniwersytet Islandzki.
117. **Rijad** – Ambasada RP, ARABIA SAUDYJSKA – Rezydencja Ambasadora.
118. **Ryga** – Ambasada RP, ŁOTWA – Łotewskie Muzeum Wojny Kara Muzejs w Rydze.
119. **Rzym** – Ambasada RP, WŁOCHY – Biblioteka Włoskiej Izby Deputowanych.
120. **Sarajewo** – Ambasada RP, BOŚNIA I HERCEGOWINA – Muzeum Historyczne Bośni i Hercegowiny.
121. **Seul** – Ambasada RP, KOREA PŁD. – Seoul National University.
122. **Seul** – Ambasada RP, KOREA PŁD. – Korea University (EU Center) w Seulu.
123. **Skopje** – Ambasada RP, MACEDONIA PŁN. – Centrum Kultury „Grigor Prlicev” w Ochrydzie.
124. **Skopje** – Ambasada RP, MACEDONIA PŁN. – Centrum Kultury w Muzeum Walki Macedońskiej w Skopje.
125. **Skopje** – Ambasada RP, MACEDONIA PŁN. – Centrum Kultury w Bitoli.
126. **Sofia** – Ambasada / Instytut Polski, BUŁGARIA – Muzeum Wojskowo-Historyczne w Sofii.
127. **Stambuł** – Konsulat Generalny RP, TURCJA – Rektorat Uniwersytetu Stambulskiego.
128. **Stambuł** – Konsulat Generalny RP, TURCJA – Centrum Kongresowym im. prof. dr. Fuata Sezgina w Stambule.
129. **Strasburg** – SP przy RE, FRANCJA – Stałe Przedstawicielstwo RP przy Radzie Europy, FRANCJA – budynek Rady Europy w Strasburgu.
130. **Sztokholm** – Instytut Polski, SZWECJA – Galleri Ekvall + Törnblom w Sztokholmie.
131. **Tajpej** – Biuro Polskie, TAJWAN – National Chengchi University.
132. **Tallinn** – Ambasada RP, ESTONIA – Estońskie Archiwum Państwowym w Tartu.
133. **Tallinn** – Ambasada RP, ESTONIA – Muzeum Okupacji i Wolności w Tallinnie.
134. **Tbilisi** – Ambasada RP, GRUZJA – Centrum Informacyjnym NATO-UE w Tbilisi.
135. **Tel Awiw** – Ambasada RP, IZRAEL – Rezydencja Ambasadora RP w Izraelu.
136. **Tirana** – Ambasada RP, ALBANIA – Muzeum Narodowe w Tiranie.
137. **Toronto** – Konsulat Generalny RP, KANADA – Metro Hall Toronto.
138. **Tokio** – Instytut Polski, JAPONIA – Muzeum Peace Osaka.
139. **Tunis** – Ambasada RP, TUNEZJA – Klub Kultury Taher Hadded w Tunisie.
140. **Vancouver** – Konsulat Generalny RP, KANADA – Festiwalu Kultury Polskiej Victory Way w Vancouver.
141. **Vancouver** – Konsulat Generalny RP, KANADA – Uniwersytet Brytyjskiej Kolumbii.
142. **Vancouver** – Konsulat Generalny RP, KANADA – Konsulat Generalny RP w Vancouver.
143. **Vancouver** – Konsulat Generalny RP, KANADA – kino Cinemateque w Vancouver.
144. **Waszyngton** – Ambasada RP, STANY ZJEDNOCZONE – Waszyngtoński Press Club.
145. **Waszyngton** – Ambasada RP, STANY ZJEDNOCZONE – Rezydencja Ambasadora RP w Waszyngtonie.
146. **Waszyngton** – Ambasada RP, STANY ZJEDNOCZONE – Kino Avalon.
147. **Wellington** – Ambasada RP, NOWA ZELANDIA – sala Council Chamber na Uniwersytecie Wiktorii w Wellingtonie.
148. **Wiedeń** – Instytut Polski / Ambasada RP, AUSTRIA – Muzeum Historii Wojskowości w Wiedniu.
149. **Wilno** – Ambasada / Instytut Polski, LITWA – Litewska Biblioteka Narodowa w Wilnie.
150. **Zagrzeb** – Ambasada RP, CHORWACJA – foyer Biblioteki Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu w Zagrzebiu.
151. **Zagrzeb** – Ambasada RP, CHORWACJA – Polskie Towarzystwo Kulturalne „Mikołaj Kopernik” w Zagrzebiu.

Zakończeniem programu przewidzianego na 1 września 2019 r. było wyjątkowe **widowisko muzyczne „Tak zaczynała się wojna”** w reżyserii Haliny Przebindy, zorganizowane ku czci ofiar II wojny światowej. Dla publiczności zgromadzonej na placu MłłWS wystąpili Bovska, Krzysztof Cugowski, Piotr Cugowski, Grzegorz Hyży, Ralph Kamiński, Dawid Kwiatkowski, Michał Kowalonek, Margaret, Natalia Nykiel, O.S.T.R., Janusz Radek, The Dumplings, Warszawska Orkiestra Sentymalna i Tomasz Szymuś Orkiestra. Widowisko mogło obejrzeć nie tylko blisko tysiąc widzów zgromadzonych na placu. Było ono transmitowane na żywo na antenie Telewizji Polskiej – dzięki czemu zobaczyło je ponad 480 000 osób. Koncertu na żywo można było również wysłuchać w Polskim Radiu.

Muzeum pragnęło także pokazać wkład polskich przedwojennych sportowców w walkę z agresorami i daninę krwi, którą przyszło im złożyć na ołtarzu ojczyzny, a także uzmysłowić widzom straty poniesione z powodu wojny pośród przedstawicieli polskiego sportu. W związku z tym podjęto się realizacji projektu historyczno-sportowej rekonstrukcji pod nazwą **„Mecz, który się nie odbył”**. Ideą tego wydarzenia było zorganizowanie meczu, który teoretycznie mógł rozegrać się we wrześniu 1939 r., nie doszło jednak do niego ze względu na wybuch wojny. Nawiązując do patriotycznych tradycji sportowych Polaków w Wolnym Mieście Gdańsku, jako jedną z drużyn występujących w meczu wybrano KS Gdania, z którą według scenariusza zmierzyła się ekipa Lechii Lwów. Oba zespoły, zagrane przez współczesnych piłkarzy reprezentują-

cych Klub Gdania 1922 i stowarzyszenie rekonstrukcji sportowej „Retro Liga”, wystąpiły w historycznych strojach, według przedwojennych reguł i z zastosowaniem ówczesnych zasad. Impreza sportowa

połączona z rodzinnym festynem zgromadziła blisko tysięczną widownię. Partnerami przedsięwzięcia byli Polski Związek Piłki Nożnej oraz Ministerstwo Sportu i Turystyki.

17 września – trzecia z kluczowych dat kulminacji obchodów – upamiętniony został uroczystością **odświeżenia pomnika rtm. Witolda Pileckiego** na placu przed Muzeum. Wykonana z brązu figura mierząca 2,8 m odzwierciedla w symboliczny sposób życiorys wielkiego bohatera. Umieszczenie uchwyconej w ruchu postaci na krawędzi cokołu ukazuje charakterystyczny rys biografii rtm. Witolda Pileckiego, który przez większość życia poruszał się między życiem a śmiercią, walcząc z dwoma totalitaryzmami.

Kolejnym projektem o charakterze międzynarodowym był konkurs o **Nagrodę im. ppłk. Jana Kowalewskiego**, zrealizowany we współpracy z Politechniką

Gdańską. Celem ustanowienia nagrody było zarówno przypomnienie zasług wybitnego Polaka, oficera, kryptologa, matematyka i lingwisty, jak również uhonorowanie osób, które wykorzystując siłę własnego umysłu, zdobytą wiedzę i umiejętności, działają dla dobra wspólnego w myśl hasła „rozum przed siłą”. Laureatów, w dwóch kategoriach: „Polska dla świata” i „Świat dla Polski” (z podziałem na podkategorie wiekowe do i powyżej 35. roku życia), wybrało międzynarodowe grono Kapituły Konkursowej, w której skład wchodziło: naukowcy, historycy, dziennikarze, muzealnicy oraz krewny patrona nagrody. W tegorocznej edycji w pierwszej z kategorii wyróżniono astronoma Mateusza Krakowczyka oraz nauczyciela akademickiego prof. Ryszarda Katulskiego. Wśród zagranicznych laureatów znalazła się kuratorka muzealna z Osaki dr Utako Komai, a także estoński historyk

prof. Raimo Pullat. Uroczystość wręczenia Nagrody im. ppłk. Jana Kowalewskiego odbyła się 28 września 2019 r. w sali konferencyjnej im. Jana Olszewskiego w Muzeum.

15 listopada 2019 r. odbyła się **premiera filmu dokumentalnego *Gdańsk 1939*** wyprodukowanego przez Muzeum we współpracy z Video Studio Gdańsk. Dokument ten opowiada w przejrzysty sposób o wydarzeniach, do których doszło w Gdańsku w 1939 r., ukazując jednocześnie zjawiska towarzyszące powstaniu Wolnego Miasta po I wojnie światowej, jego charakter, proces nazyfikacji i upadek. Trzon narracji stanowią losy polskiej oraz żydowskiej mniejszości, które prześladowano z narastającą siłą od połowy lat trzydziestych XX w. Opowieść wieńczy historia obrony polskiej placówki na Westerplatte i gmachu Poczty Polskiej w 1939 r. W filmie wykorzystano liczne materiały archiwalne, w tym również te dotąd nieznanie szerszej publiczności, uzupełnione

o fragmenty notacji filmowych ze świadkami historii zrealizowane przez Muzeum. Warstwę merytoryczną dopełniają komentarze wybitnych historyków oraz badaczy historii Gdańska XX w. 2 grudnia 2019 r. odbyła się zagraniczna premiera filmu *Gdańsk 1939*, zaprezentowana podczas specjalnego pokazu w siedzibie Parlamentu Europejskiego w Brukseli. Wydarzenie, przygotowane we współpracy z Biurem Poselskim poseł do Parlamentu Europejskiego Anny Fotygi, spotkało się z dużym zainteresowaniem licznie przybyłej publiczności.

17 listopada 2019 r. w MIIWŚ odbyła się **premiera spektaklu *Czerwona zima***. Został on zainspirowany pamiętnikarskimi relacjami więźniów sowieckich obozów oraz dziełami takich autorów jak Anatol Krakowiecki, Aleksander Sołżenicyn, Gustaw Herling-Grudziński, Wałam Szałamow czy Fiodor Dostojewski. *Czerwona zima* to teatralna opowieść o losach więźniów łagrów. Spektakl ilustruje wizję świata

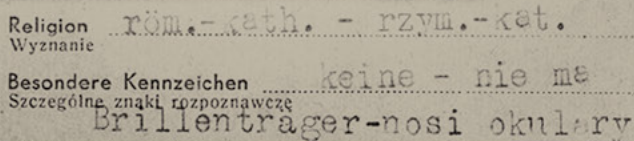

owładniętego czerwoną ideologią w jej najbardziej skrajnych przejawach. Sztuka została zrealizowana w ramach współpracy Muzeum z Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym Żydów w Polsce.

Ważnym projektem wpisującym się w tego-roczone wydarzenia był cykl audycji stworzonych we współpracy z Telewizją Polską, zatytułowany „**Wojna i pamięć**”. Programy poświęcone były najbardziej spektakularnym wydarzeniom II wojny światowej i jej bohaterom. Kanwę tych audycji były prowadzone przez dr. Karola Nawrockiego rozmowy z zaproszonymi historykami, filozofami oraz z osobami, których działalność naukowa i zawodowa skupia się na wydarzeniach tego tragicznego okresu. Gośćmi programu byli: prof. Ziyabek Kabuldinov, Jack Fairweather, Alieen Utterdyke, prof. dr hab. Tadeusz Wolsza oraz prof. Stephen Hicks.

AMTLICHE VERMERKE		UWAGI URZĘDOWE	
Der Kennkarteninhaber wohnt Posiadacz karty rozpoznawczej mieszka			
in w	Warschau	Strasse ulica	Śluszerska 5.
Kreish. Starostwo powiat.			
Dienstsiegel Pieczęć służbowa		Unterschrift der Meldebehörde Podpis urzędu meldunkowego	
ab od			
in w	Okecie	Strasse ulica	Sybil
Kreish. Starostwo powiat.			
Dienstsiegel Pieczęć służbowa		Unterschrift der Meldebehörde Podpis urzędu meldunkowego	
ab od	22. XII 1944 r.		
in w	Milanówek	Strasse ulica	Sieracka 11
Kreish. Starostwo powiat.	blonska		
Dienstsiegel Pieczęć służbowa		Unterschrift der Meldebehörde Podpis urzędu meldunkowego	
ab od			
in w		Strasse ulica	
Kreish. Starostwo powiat.			
Dienstsiegel Pieczęć służbowa		Unterschrift der Meldebehörde Podpis urzędu meldunkowego	

der Meldebehörde
edü meldunkowego

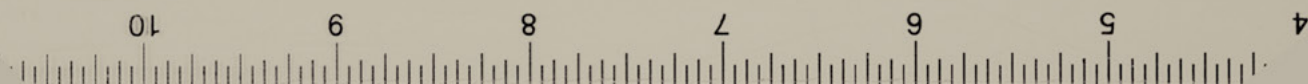
Sobacka 11

Der Meldebehörde

der Meldebehörde

edü meldunkowego

DZIAŁ ZBIORÓW

Dział Zbiorów zajmuje się pozyskiwaniem, ewidencjonowaniem i gromadzeniem eksponatów, na które składają się dary, zakupy oraz depozyty. Zbiory przechowywane są w magazynach, a następnie opracowywane merytorycznie i digitalizowane. W naszej kolekcji znajduje się ponad 52 000 eksponatów, a ich liczba co roku rośnie.

Dział Zbiorów współpracuje z Działem Wystaw w celu prezentowania obiektów na wystawach oraz w ramach innych projektów MIIWŚ, a także w innych muzeach. Dział ponadto zajmuje się udzielaniem licencji na zdjęcia znajdujące się w zbiorach, przeprowadzaniem kwerend wewnętrznych i zewnętrznych, współpracą przy wypożyczaniu eksponatów oraz uczestnictwem w realizacji pozostałych merytorycznych statutowych zadań Muzeum.

ZAKUPY

W 2019 r. Dział Zbiorów zakupił 806 obiektów.

Wśród nich znalazły się:

- kolekcja wydawnictw konspiracyjnych wydanych w Warszawie w latach 1940–1944;
- zbiór korespondencji adresowanych do Ireny Urbańskiej wywiezionej na roboty przymusowe;
- album ze zdjęciami lotników z kursu szkolenia myśliwskiego w 2. Pułku Lotniczym;
- album ze zdjęciami przedstawiającymi niemiecki 15. Pułk Piechoty z Wurzburga;
- album fotograficzny (niemiecki) dokumentujący budowę niemieckiego obozu w Potulicach;
- umundurowanie polskiego dyplomaty z okresu międzywojennego;
- sztandar organizacji Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet Polskich we Francji;
- sztandar organizacji harcerskiej we Francji;
- zestaw pamiątek po polskim jeńcu wojennym przebywającym w Stalagu I A.

OGÓLNOPOLSKA ZBIÓRKA EKSPONATÓW

W 2019 r. pozyskano także 2903 darów, z których 2167 otrzymano w ramach rozpoczętej 18 maja ogólnopolskiej zbiórki „Przyjmiemy Twoją historię”, związanej z 80. rocznicą wybuchu II wojny światowej. W jej ramach zebrano wiele cennych eksponatów.

Najważniejsze z nich to:

- Drewniana figurka Madonny z Dzieciątkiem wystrugana z jednego kawałka drewna. W jej wnętrzu znajduje się wydrążony otwór, zamykany okrągłą podstawą od spodu. Została wykonana przez Polaka deportowanego w głąb ZSRS między 1940 a 1942 r. Według relacji darczyńcy we wnętrzu figurki jej właściciel przechowywał kartkę ze swoimi danymi, obawiając się, że po śmierci nie będzie można go zidentyfikować. Twórca obiektu po opuszczeniu ZSRS z Armią gen. Władysława Andersa służył w lotnictwie polskim na terenie Wielkiej Brytanii. Dar Stefana Blacka.

- Jatagan turecki, który według rodzinnego przekazu został zdobyty w czasie bitwy pod Wiedniem w 1683 r. Pamiątka rodzinna darczyńcy, należąca do Jana Koseckiego. Podczas Powstania Warszawskiego uratowana z mieszkania rodziny w kamienicy przy ul. Puławskiej 99. Dar Jarosława Afeltowicza.
- Krzyż należący do Józefa Kwiczala „Mata”, członka ZWZ-AK w Krakowie, który w ramach prowadzonej działalności organizował przysięgi dla żołnierzy AK. Przysięgi były przyjmowane na mały drewniany krzyż, który towarzyszył tym uroczystościom w lokalach konspiracyjnych na terenie Krakowa. Dar Jerzego Kwiczala.

Z darczyńcami pracownicy działu spotykali się głównie w siedzibie Muzeum. W pięciu polskich miastach utworzono także czasowe punkty zbiórki, które powstały przy współpracy z Muzeum Lubelskim w Lublinie oraz Instytutem Pamięci Narodowej:

- Lublin, 11–13 lipca;
- Szczecin, 8–10 sierpnia;
- Białystok, 10–12 października;
- Katowice, 14–16 listopada;
- Warszawa, 12–14 grudnia.

Łącznie odbyło się ponad 85 spotkań z darczyńcami. Pozyskane eksponaty wzbogacą kolekcje Muzeum, a najcenniejsze pod względem historycznym i wystawienniczym mają szansę znaleźć się na wystawach czasowych placówki. Staną się także kanwą planowanej publikacji albumowej.

EWIDENCJA ZBIORÓW

Ewidencja zbiorów jest prowadzona w Elektronicznym Systemie Ewidencji Zbiorów Muzealnych ZEUS, dostosowanym i rozbudowanym do zapotrzebowania Muzeum. Program stanowiący podstawowe narzędzie pracy Działu Zbiorów jest kompleksową bazą danych oraz pozwala na opracowanie eksponatów według przepisów polskiego prawa, edycję inwentarza

muzealnego i tworzenie kart ewidencyjnych obiektów. Baza umożliwia również prowadzenie kwerend w zbiorach oraz jest jednym z głównych narzędzi pozwalających na lokalizację topograficzną obiektów.

ZDJĘCIA EKSPONATÓW I DIGITALIZACJA ZBIORÓW

Do zadań działu należy prowadzenie digitalizacji eksponatów oraz ich fotografowanie na potrzeby innych komórek Muzeum. W 2019 r. wykonano 1647 zdjęć stanowiących dokumentację fotograficzną obiektów na potrzebę m.in. Działu Wystaw czy Biura Rzecznika Prasowego.

A black and white photograph showing a person wearing a white lab coat and white gloves. They are using a rotary tool with a small, thin bit to clean or polish a dark, cylindrical object, possibly a piece of metal or a container. The object is held in the person's left hand, while the right hand operates the tool. The background is a workbench with some other objects, including a long, textured rod and a small tool. The overall scene suggests a conservation or restoration process.

DZIAŁ KONSERWACJI

MW

Obowiązki pracowników Działu Konserwacji w 2019 r. skupiały się na trzech obszarach: profilaktyce konserwatorskiej (czyli konserwacji prewencyjnej), właściwej konserwacji obiektów muzealnych realizowanej w pracowni konserwacji oraz organizacji pracowni. W Dziale Konserwacji zatrudnione są trzy osoby, z których jedna w wymiarze 2/5 etatu (kierownik), druga w wymiarze 3/5 etatu (konserwator zabytków), trzecia w wymiarze pełnego etatu (na urlopie macierzyńskim).

PROFILAKTYKA KONSERWATORSKA

Pierwszy obszar działalności obejmuje stały nadzór nad stanem zachowania muzealiów, warunkami środowiskowymi w magazynach i na salach ekspozycyjnych oraz nad transportem obiektów zabytkowych do i ze zbiorów Muzeum, w tym sporządzanie niezbędnych opinii konserwatorskich. Ogromne zróżnicowanie gromadzonych przez MIIWŚ zabytków pod względem materiałów, gabarytów, techniki wykonania i stanu zachowania obiektów stanowi bardzo duże wyzwanie dla konserwatorów sprawujących nad nimi opiekę. Wymaga to wszechstronnego, merytorycznego przygotowania.

Konserwatorzy brali czynny udział w procesie tworzenia przez Muzeum wystaw czasowych (pomoc w pozyskiwaniu obiektów z innych instytucji, udział w montażu wystaw, określenie warunków środowiskowych dla zabytków, zapewnienie kopii konserwatorskich wybranych przedmiotów). Wykonywali przeglądy konserwatorskie wszystkich obiektów wytypowanych do ekspozycji, a także wszystkie niezbędne zabiegi konserwatorskie.

W ramach opracowanego planu przeglądów magazynów przeprowadzono ocenę stanu zachowania tkanin i obiektów skórzanych, typując przedmioty do określonych zabiegów konserwatorskich. We współpracy z Działem Zbiorów przygotowano i przetransportowano do dezynfekcji w komorze fumigacyjnej blisko 2000 obiektów wykonanych z papieru i skóry.

KONSERWACJA OBIEKTÓW MUZEALNYCH

Działania prowadzone w pracowni konserwacji są skoncentrowane na oczyszczaniu przedmiotów ze zbędnych i szkodliwych produktów korozji. W celu zachowania śladów starości i wartości autentyczności obiektów zakłada się stabilizację procesów korozyjnych bez prostowania, uzupełniania ubytków czy wyblaszczania powierzchni. Zabiegi konserwatorskie mają spowolnić lub zatrzymać procesy korozji przedmiotów w celu ich dalszego właściwego przechowywania w warunkach magazynów muzealnych lub na ekspozycji.

Aktywność pracowników Działu Konserwacji w 2019 r. oprócz standardowych działań w zakresie konserwacji prewencyjnej skupiała się na ochronie dużej liczby artefaktów, które zostały pozyskane w trakcie prac archeologicznych prowadzonych na terenie Westerplatte. W wyniku podjętych działań udało się zabezpieczyć m.in. najbardziej narażone na szybko postępujące procesy rozpadu materii przedmioty wykonane z materiałów organicznych. Opracowano następującą metodykę postępowania dla skór i tkanin:

- wykonanie dokumentacji opisowej i fotograficznej stanu zachowania przedmiotów przed podjęciem zabiegów konserwatorskich;
- wstępne oczyszczenie powierzchni z zanieczyszczeń ziemistych przy użyciu bieżącej wody oraz różnych narzędzi manualnych;
- przeprowadzenie dezynfekcji w wodnym piętnastoprocentowym roztworze aldehydu;
- przeprowadzenie szeregu kąpiei w wodnym dwuprocentowym roztworze kwasu cytrynowego dla wypłukania związków taninowych;

- impregnacja skór w wodnym roztworze gliceryny, a tkanin w roztworze poliglikolu etylenowego 400 i paraloidu B-72;
- przeprowadzenie powolnego i kontrolowanego procesu suszenia;
- sporządzenie dokumentacji konserwatorskiej opisowej i fotograficznej po zakończeniu prac.

Poniżej na fotografiach można zaobserwować efekt przeprowadzonych prac na przykładzie skózanego buta i skórzanej torby.

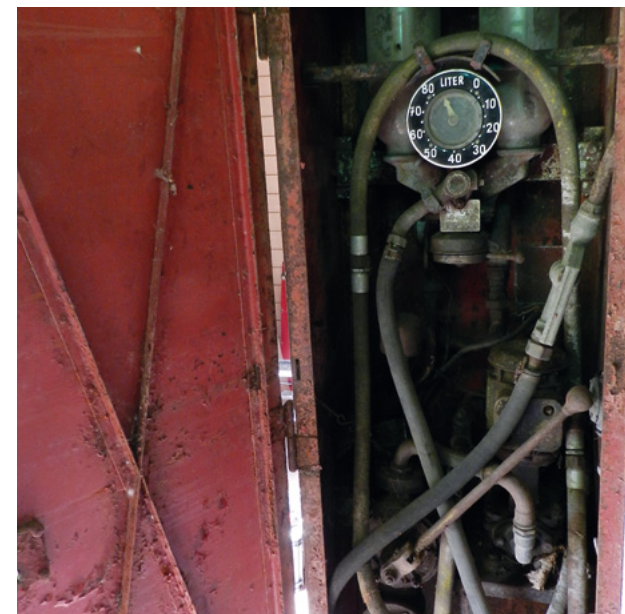
Przed konserwacją.

Po konserwacji.

Bardzo ciekawym przykładem przeprowadzonej w 2019 r. konserwacji o złożonej strukturze materiałowej są dwa wielkogabarytowe przedwojenne dystrybutory paliwa. Program ich konserwacji opierał się na:

- wykonaniu dokumentacji fotograficznej i opisowej stanu zachowania;
- wstępnym oczyszczeniu powierzchniowym z brudu;
- demontażu poszczególnych elementów;
- usunięciu produktów korozji i zabezpieczeniu antykorozyjnym elementów metalowych poprzez naniesienie odpowiednich powłok ochronnych;
- oczyszczeniu i zabezpieczeniu powierzchni elementów wykonanych z tworzyw sztucznych;
- dezynfekcji, impregnacji i zabezpieczeniu powierzchni elementów wykonanych z drewna i skóry;
- oczyszczeniu z zabrudzeń elementów szklanych;
- ponownym montażu wszystkich części;
- sporządzeniu konserwatorskiej dokumentacji powykonawczej.

Poniżej na fotografiach można zaobserwować efekt konserwacji.

Przed konserwacją.

Po konserwacji.

ORGANIZACJA PRACOWNI

W 2019 r. kontynuowano prace związane z organizacją pracowni. Na podstawie planu rozwoju pracowni i przepisów prawa zamówień publicznych (przygotowanie koncepcyjne, badanie rynku, wnioski i umowy) pozyskano specjalistyczny sprzęt: wielkogabarytowe stoły jezdne, metalowe szafy i regały do przechowywania obiektów, płytę grzejącą, wagę, suszarkę laboratoryjną, urządzenie do destylowania wody, a także dwa oczyszczacze powietrza.

DZIAŁ WYSTAW

NIN

Dział Wystaw zajmuje się upowszechnianiem wiedzy na temat II wojny światowej poprzez przygotowanie oraz realizację nowych projektów wystawienniczych przy współpracy z pozostałymi działami Muzeum.

Do obowiązków pracowników należy również opieka nad wystawą główną, w tym bieżące kontrolowanie jej stanu technicznego oraz odnawianie licencji na wykorzystane materiały ikonograficzne i audio-wizualne. Ponadto zespół przygotowuje i koordynuje wizyty studyjne gości z Polski i zza granicy.

WYSTAWY CZASOWE WŁASNE

Wystawa czasowa „**Dziedzictwo utracone**” nieprzypadkowo powstała w roku obchodów 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej. Stanowiła ona próbę odpowiedzi Muzeum na pojawiające się w debatach pytania o tożsamość społeczną i kształt polskiego dziedzictwa w kontekście największego konfliktu zbrojnego. Głównym celem ekspozycji było upowszechnienie wiedzy o spuściźnie narodowej, ze szczególnym uwypukleniem części utraconej w latach 1939–1945. W zamierzeniu kuratorów wystawa powinna prowadzić do wykształcenia przekonania o wartości i poszanowaniu dziedzictwa zarówno własnego narodu, jak i innych wspólnot etnicznych. Ekspozycja była skierowana do wszystkich Polaków zainteresowanych historią polskiego dziedzictwa narodowego, a w szczególności okresem II wojny światowej, oraz do zagranicznych gości pragnących poszerzyć wiedzę na temat polskiej historii i heritologii. Wystawa otrzymała patronat honorowy sekretarza stanu w MKiDN – Jarosława Sellina. Wydarzeniem jej towarzyszącym była konferencja „Niszczenie i ratowanie dziedzictwa kulturowego oraz ich wpływ na tożsamość społeczną” zorganizowana 12 czerwca 2019 r. przez MIIWŚ. Struktura konferencji została zbudowana na podstawie słów kluczy, które stanowiły fundament ekspozycji. Głównym celem było przybliżenie zjawisk „niszczenia” i „ratowania” dziedzictwa, jednakże w perspektywie współczesności i przyszłości.

Współorganizatorem konferencji był Polski Komitet Błękitnej Tarczy od wielu lat realizujący szereg zadań na rzecz bezpieczeństwa zbiorów. Konferencja otrzymała patronat honorowy Polskiego Komitetu do spraw UNESCO.

- Wystawa czasowa **„Walka i Cierpienie. Obywatele polscy podczas II wojny światowej”** przygotowana została przez MIIWŚ w związku z obchodami 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej. Ekspozycja jest prezentowana na sali wystaw czasowych od 1 września 2019 r. do 31 września 2021 r. Powstała z potrzeby zaprezentowania najtragiczniejszego konfliktu w dziejach ludzkości. U jej podstaw leży refleksja o dziewiętnastowiecznych antychrześcijańskich prądach filozoficznych, które wypaczone przez twórców sowieckiego komunizmu i niemieckiego nazizmu doprowadziły do wybuchu II wojny światowej. Uwypuklenie tego stanowi centrycznie umieszczona architektoniczna instalacja nawiązująca do gabinetu dziewiętnastowiecznych myślicieli. Przestrzeń wystawy została zaaranżowana w innowacyjny, nieliniowy sposób, który umożliwia dowolność zwiedzania. Sekcja zatytułowana „Walka” prezentuje zmagania Polaków na wielu frontach, od pierwszego do ostatniego dnia wojny, natomiast „Cierpienie” ukazuje zbiorowy oraz indywidualny wymiar cierpienia zarówno żołnierzy, jak i ludności

cywilnej. W celu spotęgowania emocji narracja oprócz tradycyjnych środków, tj.: ekspozatów, ikonografii, infografiki, została oparta na elementach scenograficznych. Wzajemne przenikanie oraz uzupełnianie się ujęć archiwalnych z najnowszymi technologiami ma za zadanie ukazanie grozy i tragizmu największego konfliktu zbrojnego w dziejach ludzkości. Obie ścieżki tworzące ekspozycję umożliwiają zwiedzającym zapoznanie się z wyjątkowością polskiego doświadczenia II wojny światowej. Wystawa została przygotowana przez zespół autorski, w którego skład weszli: dr Karol Nawrocki, dr hab. Grzegorz Berendt, dr Tomasz Szturo, Bartłomiej Garba, Wojciech Łukaszun, dr Marek Szymaniak i Adam Żymła przy współpracy z Wojciechem Grottem, dr. Marcinem Kłodzińskim, dr. Dmitriyem Panto, Kamilem Ruteckim, Wirginią Węglińską, Markiem Zambrzyckim oraz dr. hab. Karolem Polejowskim. Recenzje wystawy zostały przygotowane przez prof. Tadeusza Wolszę, dr. Jacka Friedricha i dr. Marcina Westphala.

PREZENTACJA WYSTAW CZASOWYCH Z INNYCH INSTYTUCJI

- Wystawa czasowa panelowa pt. **„Akcja »Żegota« Polski Podziemnej”** opowiada o powstaniu i działalności organizacji oraz o osobach, które ją tworzyły. Ekspozycja była prezentowana od 25 marca 2019 r. do 18 kwietnia 2019 r.
- Wystawa czasowa panelowa pt. **„Wieluń 1 września 1939 – przerwana historia”** ukazuje zniszczenia miasta oraz tragedię jego mieszkańców po nalotach niemieckich bombowców 1 września 1939 r. Ekspozycja była udostępniana od 2 kwietnia 2019 r. do 9 czerwca 2019 r.
- Wystawa czasowa plenerowa pt. **„Wrastanie. Ziemie Zachodnie i Północne. Początek”** powstała w ramach współpracy realizowanej przez instytucje wchodzące w skład Sieci Ziem Zachodnich i Północnych. Ekspozycja ma na celu ukazanie wybranych aspektów pierwszych kilku lat po wojnie na ziemiach włączonych w granice Polski. Wynikające z tego faktu konsekwencje, tj.: wymiana ludności, konieczność odbudowy wojennych zniszczeń, budowy nowej tożsamości oraz specyficzne działania władzy komunistycznej na tych terenach, stanowią o wyjątkowym doświadczeniu historycznym ludności zamieszkującej Ziemie Zachodnie i Północne. Prezentowana ekspozycja miała formę przestrzennej instalacji, co wywoływało u zwiedzających wrażenie znalezienia się w labiryncie. Na wystawie zgromadzono ponad 300 archiwalnych fotografii, filmy oraz nagrania stanowiące relacje świadków historii. Ekspozycja była prezentowana od 25 maja 2019 r. do 28 lipca 2019 r.

- Wystawa czasowa pt. **„Pancerne Skrzydła”** została przygotowana we współpracy z Przedstawicielstwem Generalnym Rządu Flandrii w Polsce, Instytutem Pamięci Narodowej w Warszawie oraz Narodowym Instytutem Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą. Ekspozycja przybliży udział 1. Dywizji Pancernej gen. Maczka w wyzwolaniu Flandrii. Tworzą ją archiwalne filmy, unikatowe, nieprezentowane dotychczas zdjęcia, a także ekspozaty – w tym osobiste pamiątki żołnierzy. Wystawa została udostępniona 4 lutego 2019 r. w Królewskim Muzeum Armii w Brukseli z inicjatywy Ambasady RP.

WYPOŻYCZENIA WYSTAW WŁASNYCH

■ Wystawa „**Bądźcie bez litości! Bądźcie brutalni! Zniszczenie Polski jest naszym pierwszym zadaniem! Agresja na Polskę 1939**” została wypożyczona do Centrum Sztuki z Ciechanowa w terminie od 20 sierpnia 2019 r. do 30 września 2019 r. Ekspozycja na 17 panelach prezentuje sytuację Polski i jej obywateli wobec niemieckiej i sowieckiej agresji we wrześniu 1939 r., początki okupacji oraz konspirację.

■ Wystawa „**Losy policjantów w czasie II wojny światowej**” została wypożyczona do Centrum Sztuki z Ciechanowa w terminie od 8 kwietnia 2019 r. do 10 maja 2019 r. Ekspozycja na 12 panelach ukazuje: okoliczności powstania policji w odrodzonej Polsce, jej udział w wojnie 1939 r., sytuację funkcjonariuszy po klęsce Rzeczypospolitej oraz ich losy w niewoli sowieckiej i pod okupacją niemiecką.

INNE PROJEKTY

■ Międzynarodowy projekt wystawienniczy „Fighting and Suffering” realizowany przez MIIWŚ wspólnie z Ministerstwem Spraw Zagranicznych RP od 15 sierpnia 2019 r. Wystawa została zaprezentowana w 2019 r. w ponad 150 miejscach, w przeszło 60 krajach świata, na 6 kontynentach – m.in. w takich miastach jak: Waszyngton, Brasilia, Meksyk, Edynburg, Wiedeń, Belgrad, Bangkok i Canberra. Jest to największa tego typu akcja informacyjna dotycząca II wojny światowej w historii polskiej dyplomacji. Koordynatorami prac nad wystawą w placówkach zagranicznych są: ambasady, konsulaty, instytuty polskie lub stałe przedstawicielstwa RP, które do jej prezentacji wybrały interesujące i znane w przestrzeni publicznej miejsca. Ekspozycja stanowi opowieść o polskim doświadczeniu II wojny światowej, szczególną wagę przywiązując do ukazania tragizmu wojny i starań polskiego żołnierza o odzyskanie niepodległej ojczyzny. Jej celem jest przybliżenie postaw obywateli Rzeczypospolitej wobec przytłaczającej siły agresorów, a następnie okupantów. Projekt stanowi emanację wystawy „Walka i Cierpienie. Obywatele polscy podczas II wojny światowej” prezentowanej od 1 września 2019 r. w sali wystaw czasowych MIIWŚ.

■ Publikacja pokonferencyjna związana z przeprowadzoną 4–6 września 2018 r. przez MIIWŚ międzynarodową konferencją „**World Battlefield Museums Forum**”, na której zaprezentowało się kilkunastu przedstawicieli instytucji muzealnych z całego świata, m.in. goście z: Pearl Harbor i Gettysburga (USA), Maratonu (Grecja), Waterloo (Belgia), Gallipoli (Turcja), Verdun (Francja) i wielu innych miejsc. Wydarzenie było poświęcone omówieniu najbardziej znanych historycznych pól bitewnych na całym świecie.

SPO
Z HIS
Spotkanie autorskie z P.
autorem książki Rzeź Wok
MN
Polska

MN
Muzeum i Wojny Światowej
www.mnmuzeum.pl

DZIAŁ NAUKOWY

MN

ZMIANY NA WYSTAWIE GŁÓWNEJ

W 2019 r. na wystawie głównej MIIWŚ nie wprowadzano zmian i uzupełnień. Prace zespołu ds. ewaluacji ekspozycji stałej zostały zablokowane przez wytoczenie MIIWŚ procesu sądowego. Pozew w Sądzie Okręgowym w Gdańsku został złożony przez prof. dr. hab. Pawła Machcewicza, dr. hab. Piotra M. Majewskiego, dr. Janusza Marszalca i prof. dr. hab. Rafała Wnuka. Wymienieni przedstawiciele byłego kierownictwa Muzeum uznali, że przysługują im prawa autorskie do wystawy, w związku z czym w pozwie zażądali usunięcia z ekspozycji polskiej flagi uratowanej w czasie okupacji przed Sowietami oraz rewolweru nagant – sowieckiego narzędzia służącego przed wojną katom Stalina do masowego mordowania mniejszości narodowych. Żądanie dotyczy również usunięcia z wystawy stałej ram portretowych i ekspozytorów multimedialnych przedstawiających o. Maksymiliana Marię Kolbego, Witolda Pileckiego i powstańców warszawskich składających przysięgę w czasie mszy św. W pozwie przeciwko MIIWŚ żąda się także usunięcia tzw. ikon mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala”, Mariana Rejewskiego, kpt. Antoniego Kasztelana, a także wielkoformatowego przedstawienia rodziny Ulmów. Zniknąć z ekspozycji mają także wątki poświęcone operacji (anty)polskiej NKWD i wiele innych elementów wprowadzonych na wystawę w ramach jej uzupełniania przez zespół dr. Karola Nawrockiego.

Pozew niekonsekwentnie nie uwzględnia żądania usunięcia kilku innych wątków: żydowskich modlitw za zmarłych, wielkoformatowego przedstawienia poświęconego cichociemnym oraz treści multimedialnych dotyczących represji stosowanych przez Niemców wobec Polaków w Wolnym Mieście Gdańsku.

KONFERENCJE NAUKOWE

W ramach ogólnopolskich obchodów 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej, w dniach 23–24 sierpnia 2019 r., w sali konferencyjnej im. Jana Olszewskiego MIIWŚ odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „Pakt dla wojny. Zmowa Hitler–Stalin z 23 sierpnia 1939 r. z perspektywy 80 lat od wybuchu

II wojny światowej”. Jej przewodnim tematem była zmowa Adolfa Hitlera i Józefa Stalina z 23 sierpnia 1939 r. w sprawie rozbioru terytorium Polski i rozdzieleniu stref wpływów III Rzeszy i Związku Sowieckiego w Europie Środkowo-Wschodniej. Konferencja została zaplanowana dokładnie w 80. rocznicę podpisania paktu Ribbentrop–Mołotow i ostatecznego zmówienia się w sprawie treści dołączonego do niego tajnego protokołu, na mocy którego obaj dyktatorzy finalizowali swoje agresywne plany wobec niepodległych państw ustawianych przez Niemców i Sowietów w roli przedmiotów podporządkowanych realizacji interesów III Rzeszy i ZSRS. Waga tego dokumentu dla dyskusji o genezie wybuchu II wojny światowej jest nie do przecenienia. Zawarte w nocy z 23 na 24 sierpnia porozumienie pomiędzy dyktatorami zmieniło świat.

W konferencji wzięli udział przedstawiciele wszystkich państw dotkniętych niemiecko-sowieckim paktem o agresji (Polska, Litwa, Łotwa, Estonia, Rumunia, Finlandia). W naukowej dyskusji o daleko-siężnych skutkach tajnego protokołu dla Europy czy nawet świata wzięli udział także naukowcy z Niemiec, Ukrainy, Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych. Ważnym elementem konferencji był również osobny panel z udziałem muzealników z państw Europy Środkowo-Wschodniej, którzy podzielili się swoim doświadczeniem w kreowaniu narracji muzealnej dotyczącej genezy II wojny światowej.

SPOTKANIA Z HISTORIĄ

W 2019 r. w ramach organizowanego przez Dział Naukowy cyklu popularno-naukowego „Spotkania z Historią” odbyły się następujące wydarzenia:

- 11 kwietnia 2019 r. – spotkanie ze Swiatosławem Kulinokiem, „Działalność niemieckich szkół wywiadowczo-dywersyjnych na terenie okupowanej Białorusi 1941–1944”; prowadzenie – dr hab. Grzegorz Berendt;
- 31 lipca 2019 r. – spotkanie z Piotrem Gursztynem, autorem książki *Rzeź Woli. Zbrodnia nierozliczona*, wokół niemieckiego wydania monografii; prowadzenie – dr Marek Szymaniak;
- 1 września 2019 r. – spotkanie z Rogerem Moorhousem, autorem książki *Polska 1939. Pierwsi przeciwko Hitlerowi*; prowadzenie – dr hab. Grzegorz Berendt;
- 14 listopada 2019 r. – spotkanie z dr. hab. Sławomirem Cenckiewiczem wokół książki *Ignacy Matuszewski. Pisma wybrane*, t. 1–2; prowadzenie – dr hab. Grzegorz Berendt i dr hab. Karol Polejowski;
- 27 listopada 2019 r. – spotkanie z Wojciechem Grottem, autorem książki *Podpułkownik Jan Kowalewski (1892–1965)*; prowadzenie – dr hab. Karol Polejowski.

PUBLIKACJE KSIĄŻEK

Od 2018 r. wydawnictwo MIIWŚ funkcjonuje w strukturze Działu Naukowego. W 2019 r. zostało w nim opublikowanych w sumie 13 tytułów (w tym jeden w wersji polskiej i angielskiej).

W ramach serii naukowej ukazały się: zbiór źródeł o sowieckich deportacjach obywateli polskich do Kazachstanu (1936–1941), polskie tłumaczenie książki Stephena R.C. Hicksa podejmującej problem poszukiwania genezy narodzin ideologii nazistowskiej w kontekście inspirowania się przez nią filozofią Nietzschego oraz niemieckojęzyczne wydanie monografii Rzeż Woli. *Zbrodnia nierozliczona* autorstwa Piotra Gursztyna (we współpracy z be.bra wissenschaft verlag i Instytutem Pileckiego).

W ramach serii „Patroni dla gdańskich ulic” ukazała się praca o ppłk. Janie Kowalewskim, wydano także pierwszy tom nowej serii zatytułowanej

„Kolekcje ze Zbiorów Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku”. Został on w całości poświęcony eksponatom pochodzącym ze zbiorów MIIWŚ i stanowiącym przejmujące świadectwa gehenny Polaków deportowanych na wschód.

Nie zabrakło również wydawnictw albumowych: we współpracy z Instytutem Polskim w Pradze oraz praskim Instytutem Studiów Reżimów Totalitarnych ukazała się praca Dmitriya Panto i Wojciecha Łukasza o okupacji sowieckiej ziem polskich (1939–1941) w języku czeskim; kolejny album, autorstwa Tomasza Glinieckiego i Dmitriya Panto, został natomiast poświęcony opisowi i prezentacji zbioru zdjęć także pochodzących ze zbiorów MIIWŚ, ale obrazujących problematykę obecności Armii Czerwonej w zdobywanych przez nią w 1945 r. Gdańsku i Prusach.

W 2019 r. ujrzały światło dzienne także dwa wydawnictwa stanowiące pokłosie odbytych w MIIWŚ rok wcześniej konferencji o tych samych tytułach: *Materialne pozostałości konfliktów i zbrodni w świetle*

najnowszych badań archeologicznych i Światowe Forum Muzeów Pól Bitewnych. Ostatni z wymienionych tytułów został opublikowany również jako osobna książka w języku angielskim (*World Battlefield Museums Forum*).

Nowym elementem aktywności wydawniczej MIIWŚ w 2019 r. było również opublikowanie zbioru materiałów edukacyjnych dla uczniów i nauczycieli przygotowanych przez pracowników Działu Edukacyjnego według pomysłu Elżbiety Olczak.

Dwie publikacje wydane w 2019 r. stanowią zmienione wersje wcześniej wydanych książek: *Fighting and Suffering* autorstwa Bogusława Kopki i Pawła Kosińskiego (z całkowicie nowym materiałem ilustracyjnym w wyborze Macieja Badowicza, dr. hab. Grzegorza Berendta i dr. Marka Szymaniaka) oraz *Westerplatte w 7 odsłonach* (wydanie poprawione).

2019 r. przyniósł również od dawna oczekiwane wydanie pierwszego numeru rocznika MIIWŚ zatytułowanego „Wojna i Pamięć. Czasopismo Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku”. Redaktorem naczelnym pisma jest dr hab. Grzegorz Berendt (zastępca dyrektora MIIWŚ ds. naukowych). Na tom złożyło się kilkanaście tekstów, z których najwięcej zostało poświęconych problematyce zbrodni katyńskiej.

Opiekę redakcyjną nad wydawnictwami MIIWŚ opublikowanymi w 2019 r. sprawowali: Agata Piedziewicz i Maciej Badowicz (redaktorzy prowadzący) oraz Natalia Maliszewska (redaktor językowy).

Poniżej lista opublikowanych pozycji w 2019 r.:

- *Deportacje na Wschód/Deportations to the East*, oprac. Krystyna Dąbrowska, Monika Sołoduszkiewicz, seria: Kolekcje ze Zbiorów Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Gdańsk 2019, ISBN 978-83-65957-26-9, ss. 150;
- *Deportacje Polaków i obywateli polskich do Kazachstanu w latach 1936–1941. Dokumenty ze zbiorów Archiwum Prezydenta Republiki Kazachstanu*, tłum. Bogusław Żyłko, wstęp i oprac. Dmitriy Panto, Gdańsk 2019, ISBN 978-83-65957-14-6, ss. 248;

- Gliniecki Tomasz, Panto Dmitriy, *Krzywy obraz wojny. Armia Czerwona w Gdańsku i Prusach w 1945 r.*, Gdańsk 2019, ISBN 978-83-65957-16-0, ss. 212;
- Grott Wojciech, *Podpułkownik Jan Kowalewski (1892–1965)*, seria: Patroni dla gdańskich ulic, Gdańsk 2019, ISBN 978-83-65957-18-4, ss. 47;
- Gursztyn Piotr, *Der vergessene Völkermord. Das Massaker von Wola In Warschau 1944*, tłum. na j. niem. Bernard Wiaderny, Berlin-Brandenburg 2019, ISBN 978-3-95410-098-9, ss. 351;
- Hicks Stephen R.C., *Nietzsche i naziści. Moje spojrzenie*, tłum. Izabela Kłodzińska, przedm. Karol Nawrocki, wstęp do II wyd. pol. Marek Szymaniak, Gdańsk 2019, ISBN 978-83-65957-15-3, ss. 128;
- *Kampania polska 1939 r. Materiały edukacyjne*, Gdańsk 2019, ISBN 978-83-65957-25-2, ss. 80;
- Kopka Bogusław, Kosiński Paweł, *Fighting and Suffering. The Polish experience of World War II. Walka i cierpienie. Polskie doświadczenie II wojny światowej*, Gdańsk 2019, ISBN 978-83-65957-13-9, ss. 72;
- Łukaszun Wojciech, Panto Dmitriy, *Sovětská okupace polského území v letech 1939–1941*, tłum. Petruška Šustrová, Gdańsk–Praga 2019, ISBN 978-83-65957-22-1, ISBN 978-80-88292-37-1, ss. 144;
- *Materialne pozostałości konfliktów i zbrodni XX wieku w świetle najnowszych badań archeologicznych*, red. Hanna Mik, Wirginia Węglińska, Gdańsk 2019, ISBN: 978-83-65975-17-7, ss. 424;
- *Światowe Forum Muzeów Pól Bitewnych/World Battlefield Museums Forum*, red./ed. Bartosz Garba, Karol Nawrocki, Marek Szymaniak, Adam Żymła, Gdańsk 2019, ISBN 978-83-65957-20-7, ss. 192;
- *Westerplatte w 7 odsłonach. Prezentacja zabytków pierwszego etapu badań archeologicznych na Westerplatte*, oprac. Filip Kuczma, Wojciech Samół, Karol Szejkó, wyd. II popr., Gdańsk 2019, ISBN 978-83-65957-19-1, ss. 128;
- „Wojna i Pamięć. Czasopismo Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku” 2019, nr 1, ISSN 2658-0045, ss. 259.

NAGRODA IMIENIA PPŁK. JANA KOWALEWSKIEGO

Zorganizowanie konkursu o Nagrodę imienia ppłk. Jana Kowalewskiego wiązało się z obchodami 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej. Projekt ten powstał wskutek porozumienia pomiędzy MIIWŚ a Politechniką Gdańską. Celem nagrody było uhonorowanie czwórki wybitnych osób z kraju i zagranicy: przedstawicieli różnych dziedzin oraz zawodów, którzy swoją działalnością, a także osiągnięciami starają się uczynić świat lepszym w myśl hasła „rozum przed siłą”.

Kapituła Konkursowa – złożona z przedstawicieli świata nauki, dziennikarzy, muzealników oraz wnuka Jana Kowalewskiego – dokonała wyboru laureatów w dwóch kategoriach: „Polska dla świata” i „Świat dla Polski” (z podziałem na podkategorie wiekowe – do i powyżej 35. roku życia). Spośród zgłoszonych kandydatur poszukiwano tych osób, których osiągnięcia i działania nawiązują do postaw i dorobku życiowego patrona konkursu – ppłk. Jana Kowalewskiego, wybitnego polskiego oficera, bohatera wojny polsko-bolszewickiej.

Uroczystość wręczenia wyróżnień pierwszej edycji konkursu odbyła się 28 września 2019 r. w sali konferencyjnej im. Jana Olszewskiego w MIIWŚ. Galę uświetnił swoim wystęпом Akademicki Chór Politechniki Gdańskiej pod batutą prof. Mariusza Mroza. Nagrodami w kategorii „Polska dla świata” uhonorowano nauczyciela akademickiego prof. Ryszarda Katulskiego oraz młodego astronoma Mateusza Krakowczyka. W kategorii „Świat dla Polski” wyróżnienia przyznano estońskiemu historykowi prof. Raimo Pullatowi oraz japońskiej badaczce zbrodni katyńskiej dr Utako Komai. Laureaci otrzymali nagrodę finansową w wysokości 10 000 zł, specjalnie zaprojektowaną statuetkę autorstwa prof. Stanisława Radwańskiego oraz dyplom.

BIBLIOTEKA

39
45

39
45

Biblioteka Muzeum zajmuje się gromadzeniem zbiorów bibliotecznych i udostępnianiem ich czytelnikom. W 2019 r. powiększyła swoją kolekcję o 8041 jednostek inwentarzowych, w tym 7424 pozyskanych jako dary i inny sposób nabycia oraz 617 jako zakupy. Do końca 2019 r. zgromadziła łącznie 30 037 pozycji wydanych w ponad 30 językach. Księgozbiór koncentruje się wokół tematyki II wojny światowej i jej następstw.

Ponadto w zbiorach znajdują się publikacje z zakresu konserwacji, restauracji oraz zabezpieczenia muzealiów. Biblioteka gromadzi również materiały pomocnicze do pracy w innych działach Muzeum. W 2019 r. Bibliotekę czytelnicy odwiedzili 787 razy i skorzystali z ponad 1700 publikacji.

W 2019 r. do zadań Biblioteki należało:

- pozyskiwanie publikacji przez zakup, darowiznę oraz inne sposoby nabycia; opracowanie, ewidencja i zabezpieczenie nowych nabytków;
- przyjęcie na stan Biblioteki i zewidencjonowanie zbiorów bibliotecznych po byłej Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (ponad 6800 jednostek inwentarzowych);
- udostępnianie zbiorów czytelnikom; udzielanie informacji bibliograficznych i przeprowadzanie kwerend dla użytkowników Biblioteki.

Dodatkowo w 2019 r. 619 razy Bibliotekę odwiedzili wolontariusze, którzy przepracowali prawie 1600 godzin przy spisywaniu notacji filmowych ze świadkami historii.

Publikacje pracowników działu:

- Zambrzycki Marek, *Słow-muzeum, czyli jak odróżnić rzeczy od rzeczy wartościowych*, Muzealnictwo.com, 2019;
- Zambrzycki Marek, *Wokół wystaw dedykowanych grupom zawodowym*, Muzealnictwo.com, 2019.

DZIAŁ EDUKACYJNY

MW

LEKCJE MUZEALNE

Oferta edukacyjna MIIWŚ zawiera 18 tematów lekcji muzealnych realizowanych na wystawie dla dzieci i wystawie stałej oraz warsztaty, w trakcie których uczestnicy również wchodzą na wystawę stałą.

W 2019 r. Dział Edukacyjny przeprowadził 446 lekcji i warsztatów muzealnych, w których wzięło udział ok. 10 000 osób – w tym dzieci i młodzież z gdańskich szkół, zaangażowanych we współpracę z Fundacją Brzostek Team. Z racji odbywającego się w Gdańsku Światowego Zlotu Skautów pracownicy działu

oprowadzili po wystawie kilkuset harcerzy. Ponadto przeprowadzono kilkanaście zajęć w języku angielskim dla grup przebywających w Polsce na wymianie młodzieży. Dział organizował również grę terenową na Westerplatte „Westerplatte – znajdź klucz do historii” dla klas I–III szkół podstawowych – w edycji wiosennej i jesiennej udział wzięło ok. 2220 uczniów i 220 nauczycieli, a całość odbyła się w 80 grupach. Celem gry edukacyjnej było przybliżenie historii półwyspu oraz zapoznanie jej uczestników z obiektami Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte, ze szczególnym uwzględnieniem jej bohaterskiej obrony we wrześniu 1939 r.

WYDARZENIA EDUKACYJNE JEDNORAZOWE

- ogólnopolski konkurs plastyczny „Przerwane dzieciństwo. Wojna i dzieci” (konkurs obejmował pracę plastyczną dla uczniów klas IV–VI szkół podstawowych oraz plakat dla uczniów klas VII–VIII szkół podstawowych i III gimnazjum, wpłynęło 2360 prac);
- wystawa w przestrzeni Muzeum prezentująca nagrodzone i wyróżnione prace z ogólnopolskiego konkursu plastycznego „Przerwane dzieciństwo. Wojna i dzieci”;

- przygotowanie publikacji popularyzatorsko-edukacyjnej o roboczym tytule: *Kampania polska 1939 roku* w związku z 80. rocznicą wybuchu II wojny światowej (publikacja składa się z artykułów poświęconych różnym zagadnieniom związanym z wybuchem wojny oraz jej trwaniem, a także z części zadaniowej – zaplanowano rozdawanie publikacji nauczycielom, przede wszystkim tym, którzy we wrześniu i październiku przyjdą na zajęcia);
- zajęcia „Irena Sendlerowa i sieć pomocy” dla grupy polsko-niemieckiej (13–15 lat, 40 osób) z programu „Zachować Pamięć – Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży” z kartami pracy w dwóch językach – polskim oraz niemieckim;
- zajęcia „Bunt przeciw złu. Różne formy oporu wobec Niemców w okupowanej Europie” w języku angielskim dla 56 uczniów ze Szkoły Amerykańskiej w Warszawie;
- zajęcia „Nazizm. Korzenie zła” dla grupy młodzieży z Polski i Niemiec (22 osoby) z kartami pracy w językach polskim oraz niemieckim;
- zajęcia „Nazizm. Korzenie zła” dla młodzieży z Gustav Stresemann Institut Bonn E.V. z Bonn (48 osób) z projektu „Gdansk: Poland, Germany and Europe between yesterday and today”;
- spotkania z nauczycielami historii z kraju oraz zagranicy (oprowadzanie muzealników z Białorusi po wystawie dla dzieci oraz wizyta uczestników międzynarodowej konferencji Euroclio – dla ponad 100 edukatorów z całego świata przygotowano i zaprezentowano w języku angielskim działania edukacyjne na wystawie dla dzieci oraz na wystawie głównej);
- zajęcia na wystawie głównej dla uczestników XXXVI Sympozjum Klubu Szkół Westerplatte;
- zajęcia na wystawie głównej dla grupy nauczycieli polonijnych współpracujących z IPN;
- zajęcia dla wolontariuszy Muzeum;

- oprowadzanie w języku angielskim po wystawie głównej młodych fotografików z projektu „In between? Image and memory” Fundacji ENRS;
- zajęcia dla 2 grup dzieci z akcji wojewody pomorskiego „Lato w mieście”;
- przeprowadzenie 5 lekcji dla dzieci i młodzieży z gdańskich szkół z okazji odsłonięcia pomnika rtm. Witolda Pileckiego (lekcje multimedialne dla 150 uczniów wraz z nauczycielami prowadzili wraz z edukatorami prof. Tadeusz Wolsza i prof. Danuta Jastrzębska-Golonka z UKW w Bydgoszczy);
- oprowadzanie po wystawie pracowników Muzeum Pamięci Mieszkańców Ziemi Oświęcimskiej;
- oprowadzanie po wystawie pracowników Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi;
- oprowadzanie pracowników Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

NOC MUZEÓW

W ramach Europejskiej Nocy Muzeów Dział Edukacyjny zorganizował w przestrzeni wystawy głównej grę pt. „Polki w walce o wolność i przetrwanie”. Dodatkowo przygotowano punkty z działaniami edukacyjnymi dla dzieci, prezentacje autorstwa kobiecej grupy rekonstrukcyjnej BLUSZCZ (pokaz mody, quiz historyczny, warsztaty dla dzieci, scenografia przedwojenna), a w sali kinowej odbywały się projekcje filmów. Można też było podzielić się swoimi przeżyciami z wojny z pracownikami Fundacji Pamięć i Tożsamość. W sumie podczas Europejskiej Nocy Muzeów MIIWŚ odwiedziło ok. 3000 zwiedzających.

DZIAŁALNOŚĆ DZIAŁU EDUKACYJNEGO POD CZAS IMPREZ ORGANIZOWANYCH POZA SIEDZIBĄ MUZEUM

- działania edukacyjne dla dzieci – uczestników turniejów piłki nożnej w miejscowości Przyjaźń;
- działania edukacyjne na stanowisku Muzeum podczas targów Free Time Festiwal;
- działania edukacyjne podczas wydarzenia „Mecz, który się nie odbył”;
- działania edukacyjne w trakcie Biegu Pocztowca;
- lekcja wyjazdowa o Irenie Sendlerowej w Somoninie;
- zajęcia wyjazdowe dla półkolonii w Gowidlinie;
- sprzątanie grobów obrońców Westerplatte;
- wyjazd do KL Stutthof z okazji 80. rocznicy śmierci bł. ks. Rogaczewskiego i prelekcja dla uczestników na temat Polaków w Wolnym Mieście Gdańsku;
- prace nad utworzeniem Młodzieżowej Rady MIIWŚ.

WSPÓŁPRACA Z FORUM EDUKATORÓW MUZEALNYCH

- udział Przemysława Zachulskiego w szkoleniu NIMOZ Senior w Muzeum;
- udział Tomasza Wojnowskiego w szkoleniu IPN Zbrodnie Pomorska;
- udział Tomasza Wojnowskiego w szkoleniu NIMOZ Edukacja muzealna dla osób z niepełnosprawnością wzroku.

DZIAŁANIA NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAW- NYCH I GRUP WYKLUCZONYCH

Dział przeprowadził zajęcia edukacyjne dla osób z niepełnosprawnościami (zespół Downa, zespół Aspergera, autyzm) oraz dla osób niestyszących i słaboszących:

- zajęcia „Podróż w czasie” dla grupy socjoterapeutycznej w wieku 7–11 lat ze Szkoły Podstawowej nr 56 w Gdańsku (12 osób);
- oprowadzanie osób niewidomych i niedowidzących z Owińsk koło Poznania (Stowarzyszenie „Pomóż dziecku Niewidomemu”; szkoła podstawowa) po wystawie dla dzieci oraz wystawie stałej (57 osób);
- zajęcia „Podróż w czasie” i oprowadzanie po wybranych częściach wystawy głównej dzieci niepełnosprawnych ruchowo w wieku 6–12 lat z Fundacji Aktywnej Rehabilitacji (26 osób);
- zajęcia „Podróż w czasie” dla dzieci z dysfunkcjami (ADHD, afazja, zaburzenia psycho-ruchowe) przychodzących jednostkowo do Muzeum wraz z grupami dzieci pełnosprawnych;
- udział Wiktorii Biezuńskiej w seminarium w Muzeum Morskim w Gdańsku „Niepełnosprawni są wśród nas”.

PUBLIKACJE

- *Kampania polska 1939* – broszura edukacyjna z ćwiczeniami;
- *Irena Sendler* – broszura edukacyjna;
- oferta edukacyjna.

WYKŁADY PRACOWNIKÓW DZIAŁU WYGŁOSZONE NA KONFERENCJACH

- 19 listopada 2019 r. – dr Tomasz Wojnowski, *Westerplatte w życiu współczesnym* (rejestrowany) w czasie Festiwalu Młodzi i Miłość w Gdańsku Letnicy;
- 12 grudnia 2019 r. – dr Tomasz Wojnowski, panel dyskusyjny w trakcie Kongresu 108 Błogostawionych Męczenników II Wojny Światowej w MIIWŚ.

Ponadto pracownicy Działu Edukacyjnego brali udział w realizacji audycji radiowych „Obrazy wojny” emitowanych przez Radio Gdańsk:

- *Bitwa pod Monte Cassino oczami jej uczestników; Bez kobiet nie byłoby zwycięstwa. Inne spojrzenie na bitwę pod Monte Cassino* (Elżbieta Olczak, Waldemar Kowalski, Wojciech Łukaszun);
- *Polscy matematycy kontra Trzecia Rzesza. Poznaj historię Enigmy* (Łukasz Gurnfinkiel);
- *Piórem, sprytem, ale także urodą i elegancją. Walka kobiet w konspiracji* (Kamil Rutecki).

DZIAŁ WYDARZEŃ KULTURALNYCH

MJN

Dział Wydarzeń Kulturalnych zajmuje się organizacją koncertów, spektakli, wieczorów artystycznych i wydarzeń specjalnych. Współpracuje z instytucjami kultury, organizacjami kulturalnymi i bezpośrednio z artystami, co owocuje licznymi projektami nawiązującymi do kultury przedwojennej Polski oraz upamiętniającymi ważne daty związane z wydarzeniami z czasów II wojny światowej.

Do zadań działu należy również sprawowanie pieczy nad muzealnymi grupami teatralnymi (dziecięcą i młodzieżową), które powstały w ramach dwóch edycji projektu „Zmieniając perspektywę” i aktywnie włączają się w działania podejmowane przez MIIWŚ.

W 2019 r. zorganizowano następujące wydarzenia:

KONCERTY

- 6 kwietnia 2019 r. – „Jak za dawnych lat” – koncert z okazji 2. urodzin Muzeum. W muzyczną podróż przy akompaniamencie Kwartetu Opera zabrał nas zespół Bellcanti, który wykonał aranżacje największych polskich szlagierów. Na scenie Muzeum przywołano niezwykłą atmosferę towarzyszącą twórczości polskich artystów lat dwudziestych i trzydziestych takich jak Hanka Ordonówna, Mieczysław Fogg czy Eugeniusz Bodo.
- 2 maja 2019 r. – „Polska dusza” – koncert zespołu Zagan Acoustic z okazji Dnia Flagi Rzeczypospolitej Polskiej. Zagan Acoustic tworzą czterej nietuzinkowi instrumentalniści o wykształceniu klasycznym. Zespół jest doskonale znany melomanom na Wybrzeżu, a w jego repertuarze znajdują się głównie

autorskie kompozycje, które zaprezentowano podczas koncertu w Muzeum.

- 11 maja 2019 r. – „Panny Wyklęte” – koncert zorganizowany na placu przed MIIWŚ w ramach projektu Dariusza Malejonka wraz z zespołem Maleo Reggae Rockers. Jego głównym celem jest zachowanie pamięci o Żołnierzach Wyklętych. Do współpracy zostały zaproszone znane artystki polskiej sceny muzycznej: Halina Mlynkova, Olga Szomańska, Kasia Moś, Marika, Kasia Malejonek, Ifi Ude, Mona, Lilu, Zespół Dziewczyny (Ola Nowak i Ania Szafranec).
- 24 maja 2019 r. – „Na przekór modom” – koncert Warszawskiej Orkiestry Sentymentalnej. Piosenki i pieśni z repertuaru Adama Astona, Wiery Gran czy Mieczysława Fogg, aranżacje Henryka Warsa i Rostworowskiego nieustannie ich inspirują. Wzruszające walce, namiętne tanga, skoczne polki, porywające foxtroty, rumbi i slow-foxy wykonane na scenie Muzeum zachowały styl i ponadczasowy urok tych melodii, dodając im odrobinę współczesnej wrażliwości muzycznej.

- 4 października 2019 r. – „Moja Piaśnica” – koncert w wykonaniu zespołu 4razywroku. W jego trakcie wybrzmiała refleksyjna poezja śpiewana będąca swoistym rachunkiem sumienia i wynikiem głębokich refleksji, stanowiących bolesny rozrachunek z historią. Widowisko muzyczne powstało na podstawie utworów poetyckich Mirosława Odynieckiego, w aranżacji muzycznej Szymona Kamińskiego, w reżyserii i z oprawą wizualną Mariusza Sławińskiego. Gościnnie wystąpili: Weronika Korthals-Tartas oraz Jakub Kamiński.

- 28 grudnia 2019 r. – „Wokoło szopy” – koncert kolęd w wykonaniu Rodziny Pospieszalskich. Okres Świąt Bożego Narodzenia wraz z towarzyszącymi mu zwyczajami to w naszej tradycji moment szczególnie, w jakich przychodzi go przeżywać. Wydarzenie to było okazją do ponownego doświadczenia atmosfery bożonarodzeniowej i dzielenia się radością wspólnego kolędowania. Momentów do refleksji dostarczyły prezentowane w czasie koncertu poruszające wspomnienia tych, którym przyszło przeżywać czas świąt w latach okupacji.

SPEKTAKLE

- 14–18 lutego 2019 r. – europejska trasa spektaklu *Zło dobrem zwyciężali*. Wystawienie sztuki w Essen w Niemczech było zwieńczeniem projektu teatralno-edukacyjnego „Zmieniając perspektywę. Edycja 1”. Autorski spektakl MIIWŚ w reżyserii Magdaleny Gajewskiej, pracownika Działu Wydarzeń Kulturalnych – został przygotowany przez grupę dziecięcą. Scenariusz sztuki opowiada o grozie II wojny światowej ukazanej z perspektywy najmłodszych. Ponadto pokazuje wątki z życiorysów postaci historycznych, które swoją postawą podjęły walkę przeciwko tytułowemu złu. Są to Janusz Korczak, św. o. Maksymilian Kolbe i Irena Sendlerowa.
- 25–26 maja 2019 r. – XIX Festiwal Teatru Polskiego Radia i Teatru Telewizji Polskiej „Dwa Teatry” – Sopot 2019. Dyrektorem Festiwalu jest Joanna Strzemieczna-Rozen, dyrektor Oddziału TVP SA w Gdańsku. To jeden z najważniejszych festiwali teatralnych w kraju. W tym roku publiczność festiwalowa mogła obejrzeć 28 konkursowych spektakli Teatru Telewizji i wysłuchać 34 słuchowiska Polskiego

Radia. Część z nich była emitowana w MIIWŚ, które było partnerem tego wydarzenia.

- 15–16 czerwca 2019 r. – pokaz przedpremierowy spektaklu *Sen* w reżyserii Magdaleny Gajewskiej zrealizowanego w ramach drugiej edycji autorskiego projektu Muzeum „Zmieniając perspektywę”. Sztuka podejmuje temat konspiracyjnej działalności młodych ludzi w czasie okupacji. Głosu świadka historii do przedstawienia użyczył prof. Jerzy Grzywacz, który zagrał także w przedpremierowych pokazach spektaklu. Uroczysta premiera odbyła się 1 sierpnia 2019 r. w ramach obchodów 75. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego. Sztuka była wystawiana jeszcze czterokrotnie dla trójmiejskich szkół 24 października i 29 listopada 2019 r.
- 17 listopada 2019 r. – premiera spektaklu *Czerwona zima* w reżyserii Artura Hofmana kończąca oficjalne obchody 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej organizowane przez MIIWŚ. Scenariusz przygotowany przez Chrystiana Orzeszko opowiada o losach więźniów sowieckich łagrów. Pierwszoplanowa postać, polski opozycjonista antykomunistyczny, łączy w sobie sumę przeżyć zarówno wielu Polaków, jak i wszystkich więźniów, którzy doświadczyli okropieństw Gułagu. Inspiracją dla spektaklu były zapisy

pamiętnikarskie więźniów obozów oraz literatura takich twórców jak: Anatol Krakowiecki, Aleksander Sołżenicyn, Gustaw Herling-Grudziński, Wałam Szałamow czy Fiodor Dostojewski. Wydarzenie objęte zostało Patronatem Narodowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy w Stulecie Odzyskania Niepodległości oraz patronatem honorowym MKiDN.

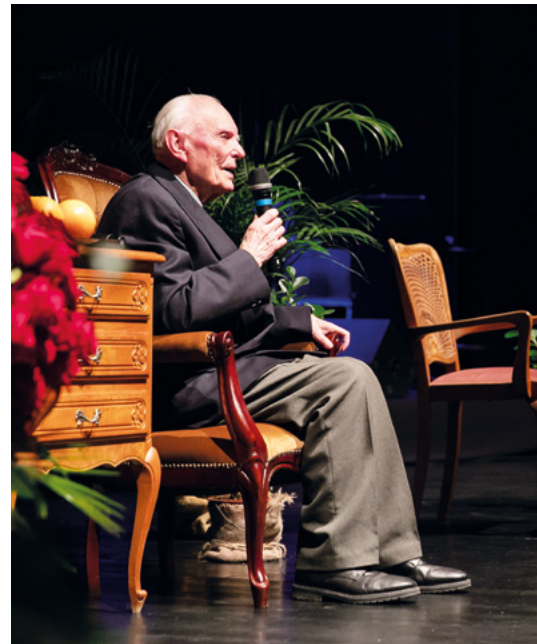
- 8 grudnia 2019 r. – transmisja spektaklu *Blizny pamięci – rzecz o Janie Kar skim* dla TVP Polonia z MIIWŚ. Sztuka stanowi opowieść o jednej z najbardziej fascynujących postaci polskiej historii – Janie Kar skim. Historia opowiadana jest z dwóch perspektyw: młodego chłopaka wrzuconego w wir działań wojennych (w tej roli Sebastian Rys) i doświadczonego mężczyzny u schyłku życia, do którego powracają wciąż żywe i niedające o sobie zapomnieć obrazy tragicznej młodości (w tej roli Jerzy Zelnik). Spektakl powstał na podstawie dramatu *Blizny wolności* Jacka Rysia i słuchowiska radiowego *Plamy w pamięci* Jana Wincha. Scenariusz napisał Jerzy Zelnik.

WIECZORY ARTYSTYCZNE

- 2 listopada 2019 r. – koncert zaduszkowy „Elegia in obitum”. W tym szczególnym, skłaniającym do refleksji czasie na scenie Muzeum można było usłyszeć mniej znane liryki patriotyczne w towarzystwie wybranych wierszy Zbigniewa Herberta, Krzysztofa Kamila Baczyńskiego i Teresy Bogusławskiej. Wizualnym elementem całości była autorska choreografia zaprezentowana przez parę tancerzy współczesnych oraz malarska wizualizacja multimedialna. Wieczór służył kontemplacji tragedii i smutku, z którymi zmierzyły się ofiary wojennego kataklizmu.

WYDARZENIA SPECJALNE

- 12 stycznia 2019 r. – benefis z okazji jubileuszu 90. urodzin profesora Jerzego Grzywacza. Na początku roku Muzeum uroczystie celebrowało urodziny Jerzego Witolda Grzywacza „Tapira”, żołnierza Armii Krajowej, powstańca warszawskiego, prezesa Oddziału Morskiego Stowarzyszenia Szarych Szeregów, prezesa Okręgu Pomorskiego Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej i członka Rady Muzeum przy MIIWŚ.

- 1 sierpnia 2019 r. – cykl wydarzeń upamiętniających 75. rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego. Uroczystości związane z godziną „W” rozpoczęto apelem pamięci o 17.00, a tuż po nim odbyła się inauguracja Strefy Nowych Technologii – „Kartka z Powstania” w ramach Muzeum VR. W związku z obchodami premierowo wystawiono również spektakl *Sen* w reżyserii Magdaleny Gajewskiej. Sztuka była efektem autorskiego projektu Muzeum. W debiutanckich rolach wystąpiła młodzież z grupy projektowej „Zmieniając perspektywę. Edycja 2”. Patronat honorowy nad wydarzeniem objęli minister edukacji narodowej, MKiDN w osobie sekretarza stanu w MKiDN Jarosława Sellina oraz wojewoda pomorski Dariusz Drelich.

- 1 września 2019 r. – widowisko muzyczne „Tak zaczynała się wojna”. W trakcie wydarzenia zaprezentowano wojenne wiersze i piosenki specjalnie skomponowane na tę okazję oraz nowe aranżacje współczesnych utworów. W ramach oficjalnych obchodów 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej, organizowanych przez MIIWŚ, wystąpiły gwiazdy polskiej muzyki – Bovska, Krzysztof Cugowski, Piotr Cugowski, Grzegorz Hyży, Ralph Kamiński, Dawid Kwiatkowski, Michał Kowalonek, Margaret, Natalia Nykiel, O.S.T.R., Janusz Radek, The Dumplings, Warszawska Orkiestra Sentymalna i Tomasz Szymuś Orkiestra. Wydarzenie odbyło się pod Patronatem Narodowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy w Stulecie Odzyskania Niepodległości. Patronat honorowy nad wydarzeniem objęło MKiDN. Mecenasem MIIWŚ była Grupa Energa SA.

DZIAŁ DOKUMENTACJI FILMOWEJ

MIA

Dział Dokumentacji Filmowej jest podzielony na dwa główne piony. Zajmuje się przede wszystkim tworzeniem zbioru dokumentacji audiowizualnej – jego archiwizacją, opracowaniem i udostępnianiem – oraz odpowiada za funkcjonowanie Kina Muzeum, w tym przygotowanie repertuaru filmowego.

Do priorytetowych zadań działu należy gromadzenie notacji filmowych ze świadkami historii. W 2019 r. zbiory wzbogaciły się o 49 nowych materiałów, które zrealizowano zarówno w kraju, jak i za granicą: 26 z nich nagrano na terenie Polski, 20 na Ukrainie, a 3 pozyskano dzięki współpracy z Polonią w USA. Każda z notacji to unikalne świadectwo przeżyć i emocji, najczęściej w sytuacjach skrajnie ciężkich. Tematyka nagrań jest szeroka i porusza wiele zagadnień związanych z życiem w czasie wojny – od trudów codzienności w trakcie okupacji po bohater-skie działania w różnych organizacjach. Pozyskany materiał filmowy, również dzięki wysokiej jakości opracowania, chętnie wykorzystywany jest przez inne działy Muzeum, a także różne instytucje, w tym placówki muzealne oraz media.

Obszerne fragmenty nagrań wykorzystano m.in. w popularnym cyklu realizowanych wspólnie z Radiem Gdańsk audycji radiowych „Obrazy wojny”. W trakcie notacji niejednokrotnie udało się także pozyskać bezcenne pamiątki historyczne, kopie zdjęć i dokumentów.

Podczas 11 notacji filmowych w terenie uwieczniono ponadto lokalizacje ważne dla historii Polski. W filmowych kadrach zapisano m.in. miejsca masowych zbrodni na Ukrainie (memoriał pacyfikacji wsi Kortelisy czy memoriały Holokaustu k. Ratne), stare cmentarze katolickie (w Kamieniu Koszyrskim i w Lubieszowie) oraz teren byłego getta w Lubieszowie. Zbiory działu wzbogaciły także unikalne zdjęcia krajobrazów Polesia Wołyńskiego czy rodzimych Kaszub.

Bieżącą działalność Muzeum udokumentowano i zarchiwizowano w postaci kilkudziesięciu krótkich form filmowych. W materiałach utrwalono wernisaże wystaw, konferencje, spotkania autorskie, promocje wydawnictw, koncerty, benefisy, pokazy multimedialne, przedstawienia teatralne oraz działalność wolontariatu. Nagrania użyto w kampaniach promujących Muzeum oraz w spotach reklamowych, m.in. w spocie propagującym ogólnopolską zbiorke eksponatów „Przyjmijmy Twoją historię”. Za pomocą kamery stworzono też cztery portrety filmowe, które zaprezentowano na gali wręczenia Nagrody im. ppłk. Jana Kowalewskiego. Filmy poświęcone laureatom realizowano na terenie Polski, Japonii i Estonii. Spośród kilku materiałów okolicznościowych zrealizowanych w 2019 r. warto wymienić choćby krótką formę filmową *Powrót do Janowej Doliny*, stworzoną w związku z rocznicą zbrodni w Janowej Dolinie na Wołyniu.

Dział Dokumentacji Filmowej zaangażowany był także w przygotowania obchodów 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej. Powstał m.in. spot *Poland: First to Fight* i miniatura filmowa *1939. Pamięć i przesłanie*, w której obok kombatantów i przedstawicieli młodego pokolenia wystąpił także prezydent Andrzej Duda. Szczególnie ważne dla działu były dwa projekty zaprezentowane pod koniec roku. 15 listopada 2019 r. odbyła się premiera filmu *Gdańsk 1939*, później pokazanego także w Parlamencie Europejskim w Brukseli. Dokument w uporządkowany i przystępny sposób przedstawia całościowo wydarzenia 1939 r. w Gdańsku oraz związaną z nimi historię Wolnego Miasta Gdańska. Wykorzystano tu liczne materiały archiwalne oraz fragmenty notacji filmowych ze świadkami historii.

22 listopada 2019 r. natomiast uruchomiono portal Historii mówionej udostępniający zasoby notacji.

Strona umożliwia nie tylko obejrzenie notacji i zapoznanie się z jej tekstem, ale również pobranie zredagowanej transkrypcji, w tym także przetłumaczonej na języki obce. Stopniowo dodawane są kolejne materiały, a w pracach udział biorą chętnie również wolontariusze. Znalazła się tu też część stworzonych przez dział krótkich form filmowych oraz audycji radiowych zrealizowanych we współpracy z Radiem Gdańsk.

KINO MUZEUM

Ważnym zadaniem Działu Dokumentacji Filmowej jest także prowadzenie Kina Muzeum. Kameralne kino, nawiązujące do tradycji kin studyjnych, przyciąga widzów spragnionych obcowania z filmami ambitnymi o wysokich walorach artystycznych i edukacyjnych. Poza regularnymi projekcjami organizowane są tu różnego rodzaju przeglądy i spotkania.

Oprócz filmowych nowości i premier, oscaro- wych laureatów, kinowych hitów czy rodzimego kina współczesnego popularnością wśród widzów cieszyła się także klasyka kina, prezentowana w cyklach „Kinohistoria” (filmy wojenne i historyczne) oraz „W starym kinie” (filmy z okresu dwudziestolecia międzywojennego). Wybrane projekcje wzbogaciły ponadto dyskusje z udziałem filmoznawców, historyków, gości specjalnych (aktorów, twórców filmów), w których chętnie uczestniczyła także publiczność.

Kino Muzeum w 2019 r. zaprezentowało 63 tytuły filmowe na 427 projekcjach, przyciągając coraz więcej nowych widzów.

DZIAŁ KONTAKTÓW MIĘDZYNARODOWYCH

Na skutek pracy Działu Kontaktów Międzynarodowych MIIWŚ stale powiększa listę instytucji zagranicznych, z którymi prowadzona jest współpraca.

W 2019 r. podczas spotkań z m.in. dyrektorem National Army Museum w Londynie Justinem Maciejewskim, dyrektorem Estońskiego Muzeum Wojny Hellarem Lillem, dyrektorem Narodowego Muzeum Historii Mołdawii dr. hab. Eugenem Savą oraz dyrektorem Muzeum Wojskowości w Mołdawii Alexandru Chirilenco omawiano możliwości kooperacji pomiędzy placówkami.

2019 r. obfitował w wiele delegacji, dzięki którym pracownicy MIIWŚ mieli okazję podzielić się doświadczeniem z przedstawicielami innych instytucji, pozyskać nowe kontakty, a także wypromować placówkę. Była to również okazja do zaprezentowania owoców pracy muzealników. W maju na uroczystym wernisażu w Muzeum Wojny i Oporu Narodu Chińskiego przeciwko Japońskiej Agresji w Pekinie otwarto przygotowaną przez MIIWŚ wystawę czasową „Polacy ratujący Żydów podczas okupacji niemieckiej”.

W marcu na specjalne zaproszenie europoseł Anny Fotygi delegacja MIIWŚ składająca się z wolontariuszy oraz pracowników wzięła udział w wizycie studyjnej w Brukseli. Tam w bibliotece Parlamentu odbył się wieczór poetycki poświęcony polskiej poecie i działaczce podziemia podczas II wojny światowej Grażynie Chrostowskiej, przygotowany przez pracowników Muzeum. Delegacja wzięła również udział w konferencji poświęconej 5. rocznicy nielegalnej aneksji Krymu przez Federację Rosyjską oraz konferencji „Why Taiwan matters”.

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku stało się miejscem odbywania czterodniowego (18 lutego–22 lutego) stażu naukowego przez muzealników z Narodowego Historycznego Muzeum w Mińsku. W tym czasie goście m.in. zwiedzili muzealne magazyny, pracownię konserwatorską oraz bibliotekę, także spotkali się z kierownikami Działu Wystaw i Działu Zbiorów. Dotychczas odbyły się cztery edycje staży, w których udział wzięły zespoły z Ukrainy, Białorusi oraz Kazachstanu.

WIDOWISKO „POLAND: FIRST TO FIGHT”

Duża część działań Działu Kontaktów Międzynarodowych skoncentrowała się na zorganizowaniu „Poland: First to Fight” – nowoczesnego i atrakcyjnego widowiska multimedialnego, przy którego produkcji wykorzystano innowacyjne technologie, takie jak projekcje mappingowe 3D, diodowe i wielkopłaszczyznowe współgrające ze specjalnie przygotowanym dźwiękiem oraz wielkoformatową animacją. Spektakl powstał, by godnie, podniośle i atrakcyjnie upamiętnić polski wkład w zwycięstwo nad nazizmem, a także wyrazić hołd, szacunek i wdzięczność dla bohaterów, którzy oddali życie za niepodległość Polski. Wydarzenie odbywało się 23–25 sierpnia. Łącznie zaprezentowano je 9 razy, a widownia liczyła ponad 6000 osób.

Scenariusz widowiska został przygotowany przez zespół historyków MIIWŚ. Narracja zaczyna się od ukazania dziewiętnastowiecznych korzeni idei totalitarnych, genezy zła, idei Marksa i Engelsa, filozofii *Übermensch* Nietzschego oraz paktu Ribbentrop-Mołotow – wydarzenia, które zmieniło losy Europy na długie dziesięciolecie i skazało na zagładę miliony istnień ludzkich. Widowisko pokazywało także Westerplatte jako miejsce-symbol, w którym rozpoczęła się II wojna światowa, oraz opowiadało także o agresji sowieckiej

na Polskę w dniu 17 września 1939 r. Ukazany został terror i polityka eksterminacyjna, które to okupanci niemieccy i sowieccy stosowali w odniesieniu do obywateli polskich.

W grudniu wydarzenie zostało uhonorowane nagrodą The Drum Experience Awards w kategorii Event Technology of the Year.

BIURO RZECZNIKA PRASOWEGO

MW

Biuro Rzecznika Prasowego odpowiada za komunikację Muzeum ze światem zewnętrznym, a także promocję działalności instytucji za pośrednictwem mediów elektronicznych. Oprócz informacji o bieżących wydarzeniach organizowanych przez Muzeum, dział jest także odpowiedzialny za strategię współpracy z mediami.

Zespół składa się ze specjalistów zajmujących się promocją i komunikacją oraz z koordynatorów wolontariatu i przewodnictwa. Pracownicy Biura aktywnie włączają się we wszystkie działania Muzeum poprzez realizację projektów graficznych, promocję w mediach społecznościowych, wysyłkę zaproszeń, a także przygotowywanie relacji fotograficznej.

RZECZNIK PRASOWY
Aleksander Maślowski

RZECZNIK PRASOWY
Hanna Mik

Do stałych zadań Biura Rzecznika Prasowego należą:

- organizacja konferencji prasowych i bieżąca współpraca z mediami;
- przygotowywanie fotorelacji ze wszystkich wydarzeń realizowanych w Muzeum na potrzeby promocji oraz poszczególnych działów;
- prowadzenie i bieżąca aktualizacja strony internetowej Muzeum w polskiej i angielskiej wersji językowej oraz jego profilu na portalach społecznościowych: Facebook, Instagram, Twitter, YouTube;
- opracowywanie, prowadzenie i koordynacja prac nad projektami graficznymi reklam, zaproszeń, ulotek i plakatów tworzonych na potrzeby wydarzeń organizowanych przez Muzeum;
- kolportaż materiałów promocyjnych – ulotek, katalogów wystaw, zaproszeń, kalendarzy i innych;
- przygotowywanie i kolportowanie muzealnego newslettera;

- czuwanie nad spójnością identyfikacji wizualnej Muzeum oraz promocją materiałów filmowych tworzonych przez Dział Dokumentacji Filmowej, bieżące informowanie (we współpracy z Działem Naukowym oraz Działem Zbiorów) o najważniejszych wydarzeniach historycznych, ciekawych faktach związanych z historią II wojny światowej oraz bohaterach wydarzeń tego okresu, a przede wszystkim polskich żołnierzach i ich losach;
- opracowywanie graficzne reklam trafiających do prasy, radia i telewizji;
- współpraca z trójmiejskimi szkołami, punktami informacji turystycznej i szkolnymi schroniskami młodzieżowymi;
- tworzenie sprofilowanej bazy adresowej i e-mailowej instytucji, dostosowanej do różnorodnego zakresu działań Muzeum.

WYBRANE WAŻNIEJSZE DZIAŁANIA

Do ważniejszych zadań Biura Rzecznika Prasowego należało koordynowanie konkursu na stworzenie logo (znaku graficznego) nawiązującego tematycznie do obchodów 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej, który był wykorzystywany jako promocyjny znak identyfikacyjny zadań realizowanych w ramach opracowanego programu obchodów 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej w MIIWŚ.

Logo udostępniano również projektem włączonym do kalendarium obchodów 80. rocznicy, nad którym Biuro sprawowało pieczę. Był to system patronatu i opieki promocyjnej nad przedsięwzięciami realizowanymi przez różnego rodzaju podmioty w całej Polsce, a także na świecie. Organizatorów wszystkich wydarzeń związanych z obchodami rocznicy zaprosiliśmy do zgłaszania swoich projektów. Projekty zgłoszone i zaakceptowane uzyskały prawo używania logo 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej, stając się przez to częścią obchodów ogólnopolskich. Finalnie kalendarium obchodów dostępne na stronie internetowej Muzeum obejmowało ponad 450 wydarzeń rocznicowych w Polsce i w 10 innych krajach. Wykaz wydarzeń rocznicowych objętych patronatem Muzeum dopełniała interaktywna mapa, nie tylko obrazująca globalny zasięg uroczystości, ale również umożliwiająca użytkownikom odnalezienie wydarzeń organizowanych w dogodnej dla nich okolicy. Biuro czuwało przy tym nad spójną identyfikacją wizualną tych zdarzeń i powstających w związku z nimi materiałów promocyjnych, udzielając prawa do wykorzystania wyłonionego w drodze wspomnianego konkursu logo obchodów.

Ponadto Biuro podjęło się opracowywania „Kalendarium 1939”. Każdego dnia na podstawie zachowanej polskiej prasy sprzed 80 lat na stronie internetowej Muzeum oraz w mediach społecznościowych publikowano przedruki tekstów prasowych z tego okresu. Kalendarium było wzbogacane również informacjami o najważniejszych wydarzeniach z danego dnia w 1939 r.

Kolejnym ważnym zadaniem, w którym uczestniczyli pracownicy Biura, był konkurs na projekt i wykonanie pomnika rtm. Witolda Pileckiego przy MIIWŚ. Spośród pracowników działu wyznaczono koordynatora projektu. Pomnik został oficjalnie odsłonięty 17 września. O sukcesie przedsięwzięcia mogą świadczyć m.in. dane, przedstawione przez firmę Newspoint Sp. z o.o., zajmującą się badaniem i monitoringiem mediów o zasięgu krajowym i międzynarodowym. Wynika z nich, że informacja dotycząca odsłonięcia pomnika rtm. Witolda Pileckiego dotarła do 4 889 251 odbiorców.

Dużym wyzwaniem i sukcesem było stworzenie przez Biuro Rzecznika Prasowego **Strefy Nowych Technologii** – specjalnej przestrzeni na poziomie -2 Muzeum, gdzie zwiedzający mogą doświadczyć wirtualnej rzeczywistości. Została ona wyposażona w 55 stanowisk z wysokiej klasy zestawami komputerowymi oraz najbardziej zaawansowanymi technologicznie goglami VR. W Strefie Nowych Technologii prezentowane są 3 projekty:

- **„Kartka z Powstania”** – cinematic VR experience; pierwsze fabularyzowane widowisko historyczne zrealizowane w technologii wirtualnej rzeczywistości (VR) w Polsce. Opowiada historię jednego z powstańców warszawskich kpt. Władysława Sieroszewskiego „Sabały”, który wychodząc do powstania w sierpniu 1944 r., otrzymał od swojej córki kartkę z modlitwą. Wtedy jeszcze nie wiedział, że ta kartka wpłynie na jego dalsze losy.

- **„Wirtualny spacer po Westerplatte”** – usługa z zakresu nowych technologii polegająca na udostępnieniu użytkownikom określonej liczby panoram 360°, tworzących wirtualny spacer po terenie byłej Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte i MIIWŚ. Archiwalne fotografie wtopiono w aktualne panoramy tego miejsca w celu zaprezentowania jego historycznego kształtu. Zebrany materiał ikonograficzny to m.in. pocztówki pokazujące, jak wyglądał kurort na Westerplatte pod koniec XIX w., zdjęcia dokumentujące budowę Wojskowej Składnicy Tranzytowej i przygotowania do obrony wiosną oraz latem 1939 r., walki 1 września, a także wygląd półwyspu po kapitulacji.

- **„Kompas wartości AR”** – najnowszy projekt MIIWŚ wykorzystujący technologię rozszerzonej rzeczywistości (Augmented Reality). Wystarczy pobrać aplikację i skierować telefon w stronę kodów QR. Program szybko rozpoznaje scenę i nakłada na nią wirtualne, trójwymiarowe modele, widoczne w przestrzeni tylko na ekranie smartfona. Aplikacja pozwala na robienie zdjęć. Dotychczas zrealizowano 1. etap projektu, w ramach którego powstała aplikacja dedykowana systemowi Android. W planie jest sukcesywne rozwijanie projektu „Kompas wartości AR”.

Biuro Rzecznika Prasowego było również odpowiedzialne za przygotowanie widowiska historyczno-sportowego „Mecz, który się nie odbył”. Tym wyjątkowym projektem zorganizowanym 7 września na stadionie przy ul. Traugutta w Gdańsku uhonorowano pamięć polskich sportowców, którzy zginęli w czasie II wojny światowej. Głównym punktem wydarzenia była rekonstrukcja potencjalnego meczu piłkarskiego między KS Gedania a Lechią Lwów. Zawodnicy wystąpili w replikach strojów przedwojennych i zagrali zgodnie z obowiązującymi wówczas zasadami.

W ramach wydarzenia zorganizowano również rodzinny piknik patriotyczny, specjalnie na tę okazję cały stadion udekorowany został w biało-czerwone barwy, nawiązując jednocześnie do stylistyki z lat trzydziestych ubiegłego wieku. Na przybyłych gości czekały posiłki serwowane z kuchni polowej oraz słodki poczęstunek. Dla najmłodszych przygotowano zajęcia edukacyjne prowadzone przez Dział Edukacyjny MIIWŚ.

WOLONTARIAT

Wolontariat jest stałym elementem funkcjonowania MIIWŚ od 2017 r. Dotychczas podpisaliśmy z wolontariuszami 222 porozumienia o współpracy, a z każdym miesiącem grono osób chętnych do wspierania naszej instytucji powiększa się.

Wolontariusze wspomagają działania Muzeum na zasadzie:

- wolontariatu regularnego, czyli codziennej współpracy z działami Muzeum;
- wolontariatu akcyjnego jako pomoc w organizacji i przebiegu wydarzeń odbywających się w Muzeum;
- e-wolontariatu polegającego na wykonywaniu zadań za pośrednictwem Internetu.

Wolontariusze mają swój udział w funkcjonowaniu MIIWŚ. Wspomagają je na wielu płaszczyznach – od drobnych prac biurowych, aż po istotne wsparcie działań związanych z różnego rodzaju wydarzeniami. W 2019 r. placówka podpisała porozumienia wolontariackie ze 127 osobami. W ubiegłym roku ochotnicy zaangażowali się w pomoc przy organizacji 33 projektów. Niebagatelne okazało się wsparcie przy 7 wydarzeniach centralnych organizowanych w ramach obchodów 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej, w tym przy międzynarodowej konferencji naukowej „Pakt dla wojny. Zmowa Hitler–Stalin z 23 sierpnia 1939 r. z perspektywy 80 lat od wybuchu II wojny światowej” oraz koncercie „Tak zaczynała się wojna”. Wolontariusze mają również istotny wkład w transkrypcję notacji filmowych ze świadkami historii. W 2019 r. w tym celu odwiedzili muzealną bibliotekę 619 razy i przepracowali 1579 godzin i 44 minuty.

Grono wolontariuszy składa się z osób w różnym wieku. Najmłodsza z nich ma 13 lat, najstarsza – 73. Dzięki temu możemy wspólnie realizować działania, spoglądając na nie z różnych perspektyw i znajdując jak najlepsze rozwiązania oparte na kreatywności, wiedzy oraz życzliwej i przyjacielskiej relacji.

Zadania realizowane przez wolontariuszy:

- transkrypcja i opracowanie notacji filmowych ze świadkami historii;
- zadania bieżące związane z archiwizacją, tworzeniem, obróbką i kolportażem materiałów informacyjno-promocyjnych;
- wsparcie fotograficzne i graficzne;
- działania promocyjno-organizacyjne wydarzeń artystycznych i naukowych;
- tłumaczenie tekstów z języka polskiego na angielski.

Ponadto wolontariusze współpracują z Muzeum przy okazji wydarzeń cyklicznych, takich jak Noc Muzeów czy obchody rocznic wydarzeń historycznych. Ochotnicy wspierają również instytucję w wydarzeniach organizowanych poza jej siedzibą. Reprezentacja wolontariuszy uczestniczyła w obchodach Międzynarodowego Dnia Wolontariusza, który odbył się 5 grudnia 2019 r. Z tej okazji grupa ochotników wraz z koordynatorem przeszła w Paradzie Gdańskich Wolontariuszy i Wolontariuszek, a następnie wzięła udział w spotkaniu zorganizowanym w budynku Muzeum, połączonym z zabawami integracyjnymi, poczęstunkiem oraz wręczeniem upominków.

DZIAŁ MARKETINGU I SPRZEDAŻY

MNW

Do zadań Działu Marketingu i Sprzedaży należy sprzedaż towarów i usług MIIWŚ, obsługa osób zwiedzających oraz działania marketingowe. Najbardziej dochodową działalnością jest sprzedaż biletów na wystawy, następnie wynajem sal centrum konferencyjnego, prowadzenie sklepu muzealnego, prowadzenie części hotelowej Muzeum, sprzedaż powierzchni reklamowych oraz wynajem powierzchni komercyjnych.

APARTAMENTY

Apartamenty cieszą się znakomitą opinią gości, co sprzyja rosnącemu zainteresowaniu. Bardzo dobre oceny na portalach rezerwacyjnych są motywowane wysokim standardem pokoi i jakością usług. Spójna polityka cenowa pomaga realizować podstawowy cel naszej działalności, którym jest maksymalizacja obłożenia, co w konsekwencji zapewni wyższy zysk.

Dział reaguje na potrzeby gości i dla podniesienia ich komfortu doposażył pokoje oraz patio w niezbędne akcesoria. Dzięki współpracy z lokalną firmą kosmetyczną goście mają zapewnione kosmetyki w każdym z pokoi.

Najlepszymi kanałami sprzedaży pozostają portal rezerwacyjny Booking.com – apartamenty utrzymują na nim ocenę na poziomie 9,3 – oraz portal Airbnb, bezpośrednie rezerwacje telefoniczne i e-mailowe. W minionym roku zarezerwowano w muzealnych apartamentach 1662 pokojonoc.

SKLEP MUZEALNY

Sklep muzealny w 2019 r. zwiększył swoje przychody aż o 70% względem roku poprzedniego. To zasługa urozmaiconego i unikatowego asortymentu, który wciąż jest wzbogacany o nowe pozycje.

W miesiącach funkcjonowania projektu „Muzeum na wodzie” prowadzono sprzedaż artykułów i pamiątek również na statku.

CENTRUM KONFERENCYJNE

W 2019 r. centrum konferencyjne (sala konferencyjna, sala kinowa, foyer, sale warsztatowe) osiągnęło pięcioprocentowy wzrost dochodów względem 2018 r. z tytułu wynajmu powierzchni. Przyczyniły się do tego promocja centrum podczas organizowanego przez dział branżowego spotkania „Odkryj nasze wnętrza”, intensywna współpraca z Gdańską Organizacją Turystyczną oraz to, że klienci chętnie wracają do centrum z organizacją swoich wydarzeń. Dział zorganizował w 2019 r. 41 wydarzeń komercyjnych, w tym m.in. III Edycję Forum Operatorów Farm Wiatrowych (marzec), konferencję i warsztaty Agile & Automation Days (październik) oraz konferencję Studia na Horyzoncie (grudzień).

DZIAŁALNOŚĆ MARKETINGOWA

Kultura wielu wymiarów – to hasło było założeniem dla Działu Marketingu i Sprzedaży na 2019 r. Cele tej kampanii zostały zrealizowane, łącząc wielofunkcyjność obiektu z potrzebami gości. Zwiedzający

mogą poznać ciekawostki historyczne, wziąć udział w wydarzeniach kulturalnych oraz konferencyjnych, obejrzeć najnowsze produkcje filmowe, spróbować polskiej kuchni oraz mają możliwość skorzystania z usług noclegowych – a wszystko to w MIIWŚ.

W ciągu jednego roku udało się zrealizować wiele eventów o charakterze lifestylowym, stać się członkiem Gdańskiej Organizacji Turystycznej, wesprzeć lokalny sport, aktywnie uczestniczyć w akcjach społecznych oraz rozwinąć i umocnić pozycję centrum konferencyjnego Muzeum na rynku branży MICE (Meeting Incentive Conference Event).

Olbrzymim sukcesem jest zdobycie Certyfikatu Polskiej Organizacji Turystycznej 2019 w konkursie na Najlepszy Produkt Turystyczny. To nagroda przyznawana wyjątkowym, nowatorskim i przyjaznym turystycznie obiektom w Polsce.

Dodatkowe zrealizowane działania to szereg promocji w czasopismach lokalnych, branżowych – MICE, turystycznych, lifestylowych, a także na portalach internetowych oraz aktywność na targach turystycznych krajowych i zagranicznych.

Dział zadbał także o promocję Muzeum poza granicami Europy, w wyniku czego specjalnie stworzone na tę okazję ulotki trafiły do Muzeum Wojny i Oporu Narodu Chińskiego przeciwko Japońskiej Agresji w Pekinie.

WYBRANE REALIZACJE

- Nowe Trendy w Turystyce – targi turystyczne; stoisko promocyjne;
- Targi Rodzinne Free Time Festiwal 2019 (kwiecień) – MIIWŚ zostało uznane za jedno z najatrakcyjniejszych podczas targów;
- „Muzeum na wodzie” – rejsy na Westerplatte (lipiec – wrzesień) – dział zajął się projektem wystroju statku, stref wystawowych, relaksu i dziecięcej, a także wyposażeniem i obsługą sklepu;

- Wielki Test o II Wojnie Światowej – realizacja programu w TVP (sierpień);
- aranżacja strefy VR – zaprojektowanie, realizacja i montaż całej strefy (sierpień);
- członkostwo w Gdańskiej Organizacji Turystycznej i partnerstwo w projekcie VisitGdansk – stworzyliśmy spersonalizowaną Kartę Turysty w ramach obchodów 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej (wrzesień);
- Festiwal Niepokorni Niezłomni Wyklęci – stoisko sprzedażowe promujące Muzeum (wrzesień);
- spot reklamowy – realizacja pierwszego komercyjnego spotu przedstawiającego wszystkie usługi z naszej oferty (wrzesień);
- „60+ Kultura” – akcja aktywizacji seniorów (wrzesień);
- mecz hokejowy Lotos PKH Gdańsk-GKS Tychy – partnerstwo w tworzeniu wydarzenia (październik);
- katalog biznesowy – pierwsze wydanie katalogu z naszą ofertą dla branży MICE (grudzień).

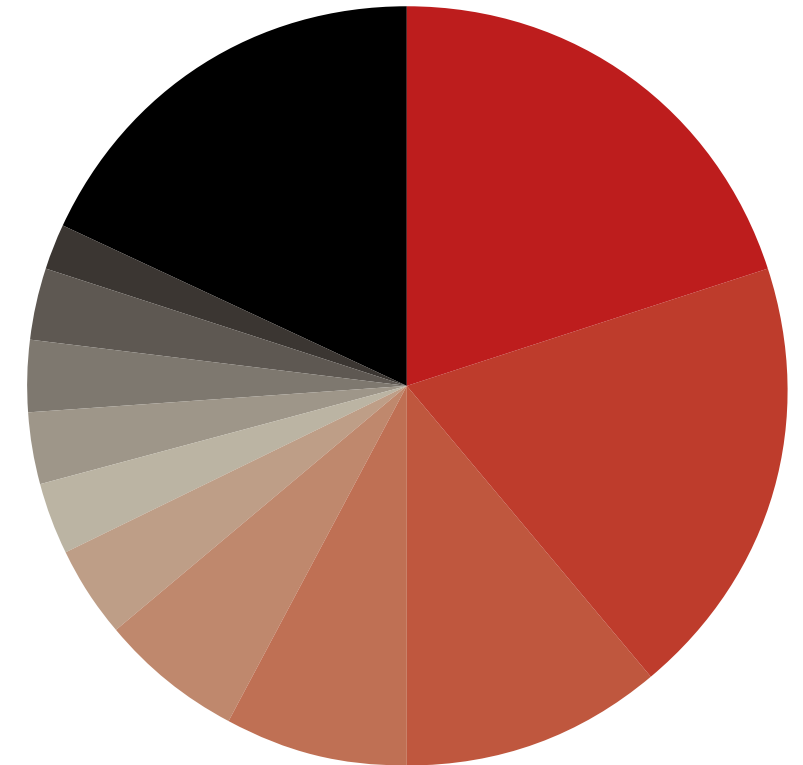
STATYSTYKI

- 536 441 gości Muzeum w 2019 r.;
- 487 674 gości na wystawie głównej Muzeum w 2019 r.;
- 5403 uczestników rejsów „Muzeum na wodzie” od lipca do września 2019 r.;
- 7650 gości strefy VR od sierpnia do grudnia 2019 r.;
- 1662 zarezerwowanych pokojonocy w apartamentach Muzeum w 2019 r.

W 2019 r. MIIWŚ odwiedzili obywatele blisko 100 różnych państw. Zdecydowaną większość stanowią Norwegowie (20% ogólnej liczby zagranicznych zwiedzających) oraz Szwedzi (19%). Dwie kolejne duże grupy reprezentowane są przez Finów (11%) oraz Niemców (8%). Na dalszych pozycjach plasują się Brytyjczycy (6%) i Rosjanie (4%). Kolejne odsetki to mieszkańcy Ukrainy (3%), Danii (3%), Litwy (3%), Hiszpanii (3%) oraz Włoch (2%). Pozostałe państwa zostały zawarte w kategorii „Inni”. Obywatele każdego z nich stanowią 1-2% ogólnej liczby zagranicznych zwiedzających.

ZAGRANICZNI ZWIEDZAJĄCY W 2019 R.

- Norwegia / 20%
- Szwecja / 19%
- Finlandia / 11%
- Niemcy / 8%
- Wielka Brytania / 6%
- Rosja / 4%
- Ukraina / 3%
- Dania / 3%
- Litwa / 3%
- Hiszpania / 3%
- Włochy / 2%
- Inni / 18%

MUZEUM WESTERPLATTE I WOJNY 1939

ARCHEOLOGIA

- IV etap badań archeologicznych na Westerplatte – badania archeologiczne północnej części budynku kasyna podoficerskiego wraz z archeologiczną prospekcją obszaru przyległego połączoną ze zwolnieniem terenu z materiałów niebezpiecznych i wybuchowych w terminie marzec–czerwiec 2019. Wykopami archeologicznymi w 2019 r. przebadano obszar o powierzchni ok. 630 m². W trakcie badań pozyskano 12 963 zabytki ruchome (w tym 4758 zabytków o szczególnej wartości ekspozycyjnej i historycznej) kontekstowo związane z historią Westerplatte, w tym z okresem funkcjonowania Wojskowej Składnicy Tranzytowej. Prace archeologiczne związane z IV etapem zakończono 14 czerwca 2019 r. Łącznie podczas III i IV etapu prac (lata 2018–2019) wykopami archeologicznymi objęto całość relikwów budynku kasyna podoficerskiego (obszar o powierzchni 1510 m²), pozyskując 26 816 zabytków ruchomych, z czego za szczególnie wartościowe uznano 7594 artefakty.
- V etap prac archeologicznych na Westerplatte – badania archeologiczne miejsca pochówku żołnierzy polskich poległych w trakcie walk o półwysep. Pracami wykopaliskowymi, prowadzonymi pomię-

dzy 12 września a 15 listopada 2019 r. objęto obszar 110 m². W trakcie badań odkryto i udokumentowano pięć nienaruszonych jam grobowych, z których podjęto szczątki co najmniej dziewięciu osób. Specjaliści medycyny sądowej oraz antropodzy w trakcie wstępnych oględzin szkieletów ujawnili liczne urazy powstałe w wyniku eksplozji, oddziaływania odłamków i wysokiej temperatury. Kontekst, w jakim odnaleziono szczątki, stan ich zachowania oraz przedmioty im towarzyszące – fragmenty polskiego umundurowania, wyposażenia i uzbrojenia czy też polskie monety z lat dwudziestych i trzydziestych XX w. – pozwalają stwierdzić, że odkryto groby polskich żołnierzy, którzy polegli we wrześniu 1939 r. Łącznie pozyskano 1339 zabytków ruchomych, w tym 714 o szczególnej wartości ekspozycyjnej i historycznej kontekstowo związanych z odnalezionymi poległymi obrońcami Wojskowej Składnicy Tranzytowej.

- Opracowanie dokumentacji oraz zabytków pozyskanych podczas III i IV etapu badań archeologicznych na Westerplatte (2018–2019 r.). Wybór zabytków pozyskanych w trakcie V etapu prac wymagających pilnej konserwacji (Filip Kuczma, Adam Dziewanowski, Piotr Kalka, Wojciech Samół).

EDUKACJA

- oprowadzanie po Westerplatte – 2290 osób;
- lekcje wyjazdowe – 702 uczniów;
- pasowanie na ucznia – 155 uczniów;
- udział i prelekcja w uroczystościach zorganizowanych przez Zespół Kształcenia i Wychowania w Pincynie – Publiczna Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Westerplatte, udział w uroczystościach związanych z 80. rocznicą wybuchu II wojny światowej i pięćdziesięcioleciem szkoły; współpraca z rekonstruktorami ze Stowarzyszenia FORT; przeprowadzenie zajęć dla 180 uczniów szkoły podstawowej;
- udział i prelekcja w uroczystościach zorganizowanych przez Zespół Szkół w Dąbrówkach; konkurs wiedzy o Westerplatte.

NOC MUZEÓW

W 2019 r. Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 zaprosiło zwiedzających w okolice elektrowni usytuowanej na terenie Morskiego Oddziału Straży Granicznej. Dziewięćdziesięcioletni budynek przyciągnął ponad 850 osób. Wydarzenie zostało wzbogacone zaproszeniem na tę wyjątkową noc rekonstruktorów ze Stowarzyszenia Rekonstrukcji Historycznych „Marienburg” wraz z oryginalnym sprzętem wojskowym i uzbrojeniem.

W programie znalazły się:

- zaimprovizowany pobór do wojska oraz kwalifikacja wojskowa młodych rekrutów;
- nauka podstaw musztry;
- nauka postaw strzeleckich;
- prezentacja umundurowania, wyposażenia i uzbrojenia żołnierzy polskich, w tym załogi WST, oraz żołnierzy armii niemieckiej z okresu kampanii polskiej;

- elementy szkolenia artyleryjskiego z obsługi dział. Ponadto na dzieci czekały zawody w rzucie do celu, quiz z wiedzy o Westerplatte oraz gry i zabawy edukacyjne. Najlepsi otrzymali pamiątkowe dyplomy.

POZOSTAŁE WYDARZENIA

- 1 września 2019 r. – uroczystość wmurowania kamienia węgielnego pod budowę Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 oraz otwarcie ekspozycji okolicznościowej „Polskie Westerplatte” – zaprezentowane zostały eksponaty pozyskane podczas badań archeologicznych prowadzonych na półwyspie;
- 10 października 2019 r. – konferencja prasowa w budynku elektrowni, podczas której zaprezentowano eksponaty pozyskane podczas badań archeologicznych prowadzonych na Westerplatte; posadowienie wystawy okolicznościowej „Polskie Westerplatte”.

DZIAŁ TECHNICZNO- INWESTYCYJNY

Zadania Działu Techniczno-Inwestycyjnego dzielą się na dwie części:

- inwestycyjne – przygotowanie, przeprowadzanie i nadzorowanie inwestycji budowlanych związanych z rozbudową i modernizacją budynku Muzeum i jego otoczenia oraz terenu Westerplatte;
- polegające na bieżącym utrzymaniu technicznym budynku – monitorowanie i usuwanie usterek, optymalizacja zużycia mediów, egzekwowanie roszczeń gwarancyjnych, prowadzenie dokumentacji budowlanej itp.

Dodatkowo dział współpracuje z innymi działami Muzeum, szczególnie przy przygotowywaniu nowych wystaw czasowych, wydarzeń kulturalnych i innych. Dział reaguje również na bieżąco w przypadkach awaryjnych, zagrażających bezpieczeństwu obiektu. Dba również o utrzymanie prawidłowych parametrów temperaturowo-wilgotnościowych w celu zapewnienia właściwej ochrony zbiorów Muzeum oraz pracowników Muzeum.

Do najważniejszych projektów prowadzonych przez Dział Techniczno-Inwestycyjny należą: rozbudowa terminali parkingowych o terminale płatności zbliżeniowej, wygrodzenie pomieszczenia transformatorów celem zapewnienia bezpiecznej eksploatacji pomieszczenia, rozbudowa bramek wejściowych na wystawę główną o platformę mobilną, którą można szybko zdemontować w celu przeprowadzenia większych gabarytów muzealnych na wystawę stałą, rozbudowa systemu sygnalizacji pożaru w kuchni P+4 o dodatkowe czujki zadziałania oraz tryskacze w związku z wynajęciem powierzchni restauracyjnej, rozbudowa drzwi wejściowych o automatykę sterującą otwarciem drzwi według zaplanowanego harmonogramu (od strony kładki), koordynacja dokumentacji technicznej wraz z montażem pomnika rtm. Witolda Pileckiego oraz pomoc przy realizacji wmurowania kamienia węgielnego w budynku elektrowni na Westerplatte 1 września 2019 r. wraz z koordynacją montażu wystawy okolicznościowej.

Dodatkowo Dział Techniczno-Inwestycyjny był zaangażowany m.in. w przygotowanie techniczne pokazu „Poland: First to Fight”, koncertu „Tak zaczęła się wojna”, wystawy czasowej „Walka i Cierpienie. Obywatele polscy podczas II wojny światowej” wraz z odbiorami, instalacji kina VR oraz wystawy plenerowej „Wrastanie. Ziemia Zachodnie i Północne. Początek” wraz z odbiorem instalacji.

LICZBA PRAC SERWISOWYCH W 2019 R.

- branża ogólnobudowlana – 30 zgłoszonych usterek;
- branża teletechniczna – 69 zgłoszonych usterek;
- branża elektryczna – 13 zgłoszonych usterek;
- branża sanitarna – 56 zgłoszonych usterek;
- ogółem – 168 zgłoszonych usterek;
- liczba serwisów na budynku – 152.

Wydawca

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku
pl. W. Bartoszewskiego 1, 80-862 Gdańsk
tel. +48 58 323-75-20, fax +48 58 323-75-30
sekretariat@muzeum1939.pl
www.muzeum1939.pl

Opracowanie i redakcja

Zespół Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

Redakcja i korekta

Natalia Maliszewska

Fotografie

Mikołaj Bujak, Wojciech Kiełpiński,
zespół Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

Projekt graficzny

TOFU studio